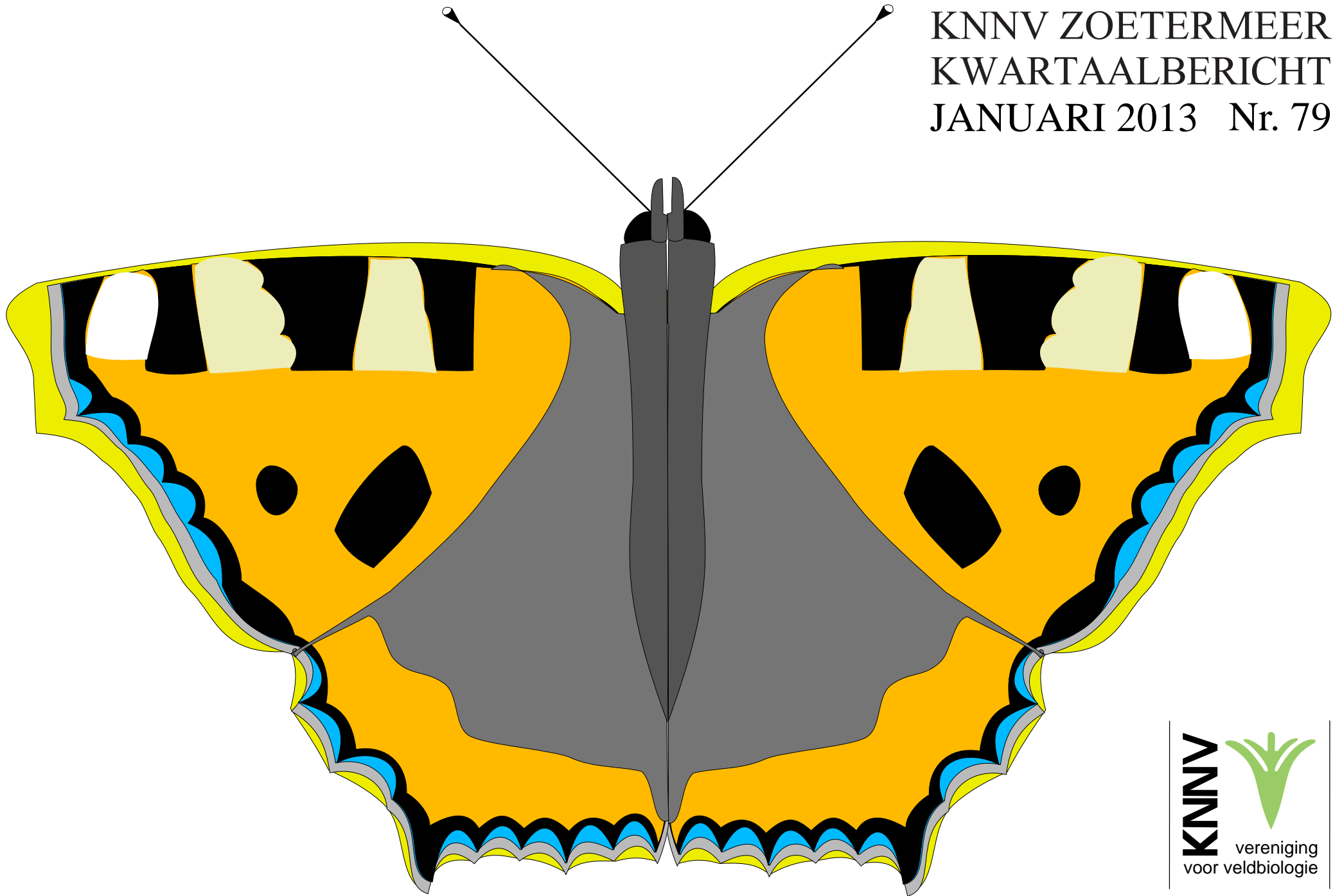

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JANUARI 2013 Nr. 79

KNNV Zoetermeer

zoetermeer@knnv.nl
www.knnv.nl/zoetermeer

Kwartaalbericht Nr.79

Januari 2013

INHOUD

1 VAN DE REDACTIE	3
2 NIEUWJAARSRECEPTIE NATUURVERENIGINGEN	3
3 ALGEMENE LEDENVERGADERING	4
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP	4
4 DE MEERPOLDERDIJK, PLANTEN ZOEKEN AAN DE STADSRAND	4
5 AFSLUITING PLANTENSEIZOEN 2012	5
6 DE RESULTATEN VAN HET PLANTENONDERZOEK T/M 2012	6
7 BOMEN IN DE STAD	7
GEZIEN IN ZOETERMEER	10
8 LOSSE VOGELWAARNEMINGEN	10
9 UIT HET VOGELDAGBOEK VAN ADRI DE GROOT	10
10 TUINVLINDERWAARNEMINGEN 2012	12
11 DE VLINDERTELLING VAN 2012 IN HET WESTERPARK EN BUYTENPARK	12
12 HET PADDENSTOELENJAAR 2012	14
13 VISSSEN IN PALENSTEIN	16
BUITEN DE VERENIGING	17
14 GEMEENTE ZOETERMEER ONDERTEKENT CONVENANT BIJVRIENDELIJK HANDELEN	17
15 TEL JE NOG MEE ALS STAD ZONDER STADSECOLOOG?	19
16 LANDELIJKE VARIADAG FLORON IN NATURALIS	20
17 DE ZOETERMEERSE LIBELLENFAUNA (REGIO EN RESERVAAT)	22
18 HET REGULIERE BEHEERSOVERLEG VAN DE VERENIGINGEN MET DE GEMEENTE	23
19 BOEKBESPREKING WINTERFLORA BOMEN EN STRUIKEN	24
20 NOORDNATUURNIEUWS, WINTER 2013	25

21	LIDMAATSCHAP, NAMEN, AGENDA.....	26
22	LEDEN EN SYMPATHISANTEN VAN DE KNNV-AFD. ZOETERMEER.....	27
23	PLANTENWAARNEMINGEN 2012.....	28
24	PADDENSTOELENWAARNEMINGEN 2012.....	39
INDEX	.....	43

*Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.
Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.*

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

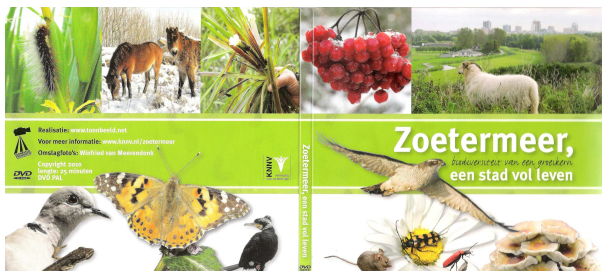
Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig.

Informatie:

Joke de Ridder tel. 079-3616973

Film: Zoetermeer, een stad vol leven, biodiversiteit van een groeikern

Halverwege de jaren '60 van de vorige eeuw werd Zoetermeer groeikern en groeide in 50 jaar tijd uit van een dorp van 9000 naar een stad van 120.000 inwoners. In mooie en sfeervolle beelden laat de DVD zien dat het groen onlosmakelijk deel uitmaakt van deze nieuwe stad. Dat levert een gezonde, groene leefomgeving en een reeks sterk van elkaar verschillende parken op met als gevolg een verrassende hoeveelheid plant- en diersoorten. Met het voltooiën van de wijk Oosterheem komt het eind van die groei in zicht. Voor de KNNV-afdeling Zoetermeer was dat de reden om deze DVD te laten maken. Het doel is de kijker uit te dagen om die soortenrijkdom zelf te gaan ontdekken.

Bestellen van de DVD kan als volgt:

Maak € 10 (leden € 8) over op postrekeningnr. 79438 t.n.v. A. Janssen te Zoetermeer onder vermelding van uw adres en telefoonnummer.

1 Van de redactie

Een van de grootste milieuproblemen van deze tijd is de wereldwijde vermindering van de biologische diversiteit op aarde. Een grote rijkdom aan leven zorgt voor stabiliteit en daarmee voor een duurzaam voortbestaan van onze planeet. Voor het behoud van de biodiversiteit is in Nederland de Coalitie Biodiversiteit 2010 in het leven geroepen waarbij ook de gemeente Zoetermeer zich heeft aangesloten. Binnen deze coalitie werken gemeenten, waterschappen, bewoners en bedrijven samen om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen. Het moment waarop dit doel gerealiseerd moet zijn, is doorgeschoven naar het jaar 2020. Feit is dat de diversiteit aan in het wild levende plant- en diersoorten er in een groene gemeente als Zoetermeer niet slecht voor staat. Op een relatief klein stukje Nederland (zo'n 36 km²), aan de rand van het Groene hart komt een relatief grote verscheidenheid aan plant- en diersoorten voor. Als lokale natuurvereniging weten we daar het nodige van. Nadat de looptijd van het Stadsnatuurplan uit 1999 in 2010 was verstreken besloot de gemeenteraad dat het gemeentelijk natuurbeleid geactualiseerd diende te worden en dat was ook hard nodig. Maar dat is niet alles, ook in het actieprogramma Duurzaam Zoetermeer is een doelstelling voor biodiversiteit opgenomen (de biodiversiteit vasthouden en waar en wanneer mogelijk vergroten).

Genoeg redenen dus om voor de komende periode een gemeentelijke visie op de verdere ontwikkeling van de rijkdom aan plant- en diersoorten in de stad te formuleren. Gezien het groen (kwantiteit en kwaliteit) een belangrijke factor is voor de biodiversiteit heeft de gemeente gelijk met deze Visie ook een Groenkaart met bijpassende spelregels opgesteld. Daarin staat omschreven hoe de gemeente nu en in de toekomst met ons groen wil omgaan. Samen met haar bomenbeleid, dat al eerder door de gemeenteraad werd vastgesteld vormen de Visie Biodiversiteit en de Groenkaart de "Groentriologie". Naast het Groen is ook het Water in en om de stad een belangrijke pijler onder de lokale biodiversiteit. Zoetermeer is in historische zin verweven met het water van "het Meer" (nu de Meerpolder) wat ook in haar wapen tot uitdrukking komt. De meerbloem of witte waterlelie is daarom in 2010 officieel benoemd tot ambassadeurssoort voor biodiversiteit.

Het groenblauwe karakter van onze stad is niet alleen van groot belang voor de biodiversiteit, het draagt ook in belangrijke mate bij aan onze identiteit en is essentieel voor de recreatieve mogelijkheden, de volksgezondheid, de sociale cohesie en de verdere economische ontwikkeling van Zoetermeer. Daar komt bij dat onderzoek steeds weer uitwijst dat levend groen en water bij de meeste bewoners erg in de smaak valt. Met de nieuwe Visie als steuntje in de rug kunnen we ons als KNNV-afdeling, samen met onze zusterorganisaties de komende jaren weer inzetten voor nog meer leven in en om de stad. De redactie van het kwartaalbericht wenst u een mooie en natuurrijke toekomst toe in Zoetermeer.

2 Nieuwjaarsreceptie natuurverenigingen

Op donderdagavond **10 januari 2013** organiseren IVN, KNNV en VWZ weer samen een Nieuwjaarsreceptie. Naast het gezellige samenzijn, de lekkere hapjes en de drankjes is er ook, tot "Leehringe ende Vermaeck," een door de deelnemende verenigingen samengestelde natuurquiz.

U bent van harte welkom.

Plaats:
Stadsboerderij De Weidemolen,
Burgemeester Middelberglaan 2 (in
Oosterheem), Aanvang: 20.00 uur

3 Algemene ledenvergadering

Lodewijk van Duuren

Op dinsdag 12 februari 2013 houden we weer onze jaarlijkse algemene ledenvergadering. Komt allen om uw stem te laten horen. Alle leden zijn deze avond van harte uitgenodigd.
Locatie: Leiwater 1, Zoetermeer
Aanvang: 20.00 uur

Agenda

1. Opening en vaststelling agenda
2. Mededelingen en ingekomen stukken
3. Verslag ledenvergadering van 14 februari 2012 (Kwartaalbericht April 2012)
4. Financieel verslag, begroting en kascommissie
5. Afscheid van 2 redacteurs
6. Toekomst vereniging en kwartaalbericht
7. Publiciteit en website
8. Programma voor 2013 (excursies, lezingen e.d.)
9. KNNV-Zoetermeer bestaat 20 jaar
10. Westerparkdag 2 juni
11. Plantenwerkgroep
12. Jaarringen project
13. Rondvraag

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP

4 De Meerpolderdijk, planten zoeken aan de stadsrand

Mathieu van Leeuwen

Het was zondag 7 Oktober 2012, het verzamelpunt was tegenover het Ford Ardea tankstadium aan de Middelweg. De laatste telling van dit plantenseizoen was vanwege het weer een dagje opgeschoven. We waren met zeven personen; Joke, Tilly, Marja, Bob, Henk, Johan en uw verslaggever. Johan bleek al wat vroeger aanwezig en kon daardoor een leuke vondst met ons delen: de moerasdroogbloem (*Gnaphalium uliginosum*). Een soort die vooral te vinden is in natte duinvalleien, op zandplaten en bij afgravingen, maar ook op "stenige plaatsen". Okee, dat laatste klopt dus want het plantje stond moederziel alleen te overleven tussen de straattegels aan de stoepwand.

7 Oktober is vrij laat in het seizoen en dat was goed te merken ook. De meeste planten staan niet meer in bloei en als er ook nog eens net gemaaid is, verplaatst de focus af en toe. Zo stortte de hele groep zich op een verkleumd vlindertje. Maar, ...na een eindje de slootkant te hebben gevolgd waarlangs en -in we nog aardig wat plantensoorten vonden zoals de slanke waterweegbree (*Alisma lanceolatum*), de kleine watereppe (*Berula erecta*) en scheidfonteinkruid (*Potamogeton pectinatus*), staken we de sloot over en liepen we weer terug. En daar vonden we op een privé-terreintje toch nog flink wat bloeiende planten rond een grote ronde trampoline (dit verzin ik niet!). Ik vond een opening in de afrastering en dus liep ik diverse exemplaren te plukken op het terreintje. Maar niemand volgde mij. "Hmm, dit is not-done in dit gezelschap", dacht ik toen. Deze actie zal wel zijn opgemerkt door de eigenaresse van het terrein want die kwam na een poos even polshoogte nemen. Ik verstopte de pluksels achter mijn rug maar de dame zal het wel gezien hebben. Grondbezitters zijn nogal alert... De kruiden op dat terrein bleken ingezaaid, vernamen wij. De dame beloofde voor ons te achterhalen waar dit zadenmengsel vandaan kwam en wie het waarom had ingezaaid. Dat haalt bij mij een beetje de sjeu eraf maar we hebben ons wel weer vermaakt met determineren. (Stond er nou radijs tussen?) We waren inmiddels weer bijna terug bij af toen we een heg van bloeiende klimop tegenkwamen langs het looppad. Het wemelde van de insecten die de bloemen bezochten van de klimop, allerlei vliegen, zweefvliegen, bijen en wespen. Een mooie schorsvlieg met oranjevleugels werd gefotografeerd. Ja, toch nog een heel bevredigende laatste wandeling met lang niet slecht weer. Later werd ik nog geconfronteerd met mijn eigen kale achterhoofd want een groepslid had mij van achter (!) gefotografeerd terwijl ik clandestien liep te wezen op het trampolineterreintje. De foto

werd mij gemaild met wat snedige proza eronder. Misschien wordt het tijd om mij te gedragen als iemand die Abraham gezien heeft, want dat heb ik dit jaar. Misschien.....

Marja Kreike

Fig. 1 Een plant die twijfel zaait

Aanvullend op het verslag van Mathieu wil ik (Johan Vos) melding maken van een van de plantensoorten die achteraf voor nogal wat discussie heeft gezorgd. Het was een walstrosoort zonder bloemen met kransen van bladeren die uitgerust waren met duidelijke stekelpunten (zie Fig. 1). Omdat wij er niet goed uitkwamen heb ik de planten voorgelegd aan drie deskundige floristen. Hieronder hun mening.

Joop Mourik (FLORON) denkt eerder aan kleefkruid dan aan ruw walstro. De bladstekels zijn wel erg lang en ook de haakjes op de stengels doen meer denken aan Galium aparine dan aan Galium uliginosum. Wout Holverda (Nationaal Herbarium) stelt daarentegen dat jonge walstro-exemplaren vaak atypisch zijn; dat geldt zelfs voor die ordinare Galium aparine. Hij denkt dat deze plant gezien het fraaie stekelpuntje en de enorme ruwheid tot Galium uliginosum moet horen.

Remko Andeweg (stadsbotanicus en onderzoeker van bureau Stadsnatuur Rotterdam) merkt op dat de stekelhaartjes op de bladrand blijkbaar te jong zijn om een duidelijke richting aan te nemen. Met "The Vegetative Key to the British Flora" kom je dankzij de duidelijke borstels op het bladoppervlak toch op kleefkruid en gevoelsmatig kan ik mij daar wel in vinden. Zoek ergens een zeker stukje kleefkruid ter vergelijking raad ik je aan.

5 Afsluiting plantenseizoen 2012

Joke de Ridder

Op 1 november hebben we het plantenseizoen 2012 afgesloten. Dit ondanks het feit dat er nog steeds planten stonden die goed herkenbaar zijn. Volgend jaar misschien nog langer doorgaan op de zaterdagen? Het was een idee van Johan. We hadden dit jaar voor het eerst een plantendeterminatiecursus georganiseerd. Van de meeste deelnemers heb ik een evaluatieformulier terug gekregen en bijna iedereen was tevreden over de cursus. Adrie Spruit heeft aangegeven volgend jaar waarschijnlijk minder tijd te hebben en het lesgeven anders aan te willen pakken. Wij wachten af en bekijken ter zijner tijd of we Adrie nog een keer als docent vragen. Afgesproken is om de cursusdeelnemers volgend jaar nog een keer een mail te sturen met het programma voor 2013 en ze uit te nodigen om mee te doen. De excursie naar Goeree was door Annet uitstekend georganiseerd, helaas deed het weer niet goed mee. Het was desalniettemin een erg gezellige dag. Annet is bereid om volgend jaar weer zo'n dag te organiseren, misschien in Meyendel?

Een idee van Johan voor volgend jaar is dat iedereen zelfstandig de KM2 waar hij of zij woont een jaar lang "bijhoudt" wat de wilde flora betreft. Met de hele groep zouden we dan een of meerdere malen de moeilijke planten kunnen doen. Het voordeel van deze werkwijze is dat we onze tijd besteden aan het determineren van lastige plantensoorten en niet zoveel tijd kwijt zijn aan het opnoemen en strepen van grote brandnetel, paardenbloem, madeliefje e.d. We kunnen voor het determineren dan ook de huiskamer in gaan om koffie te drinken, lekker! Ik wil ook wel voor een determinatie-avond planten plukken, bv. gele composieten. Dit waren zo maar wat ideeën voor volgend jaar. Wat de KM-hokken betreft zijn we aardig bij. Al eerder bleek dat het jaarlijks twee keer bezoeken van een KM-hok niet veel meer extra soorten oplevert dan bij een enkel bezoek. Tot slot hebben we met elkaar afgesproken om samen een keer in de winter uit eten te gaan. Ik wens jullie alvast een mooie winter toe.

6 De resultaten van het plantenonderzoek t/m 2012

Johan Vos en Wim de Liefde

Zoals gebruikelijk heeft Wim de Liefde ook dit keer weer de Zoetermeerse plantenwaarnemingen van 2012 aan ons databestand toegevoegd. Dat waren er 1396 van 380 verschillende soorten. Dit brengt het totaal aantal waarnemingen van Zoetermeers grondgebied op ruim 28.000. Ook dit jaar weer zijn nooit eerder waargenomen soorten ontdekt zoals de bijvoorbeeld: ruige klapproos (*Papaver argemone*), knikkend vogelmelk (*Ornithogalum nutans*) en klein liefdegras (*Eragrostis minor*). Ook soorten die we jaren niet gezien hadden, zoals zilverhaver (*Aira caryophylla*), kaal breukkruid (*Herniaria glabra*), breed pijlkruid (*Sagittaria latifolia*), mottenkruid (*Verbascum blattaria*) en wilde betram (*Achillea ptarmica*) werden "herontdekt".

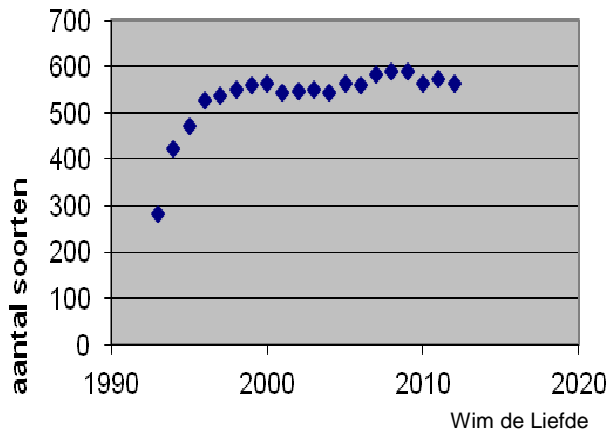

Fig. 2 Aantal plantensoorten per 5 jaar sinds 1993

Dit alles brengt het totaal aantal waargenomen soorten (sinds 1993) op 741. Fig. 2 laat het verloop van de aantallen per 5 jaar zien. Dat aantal schommelt al jaren tussen de 500 en 600. Gedurende de periode (2008 - 2012) staat de teller op 564.

Naast ons werk in Zoetermeer heeft de plantenwerkgroep ook in 2012 weer een aantal keer het land van boer Freek van Leeuwen bezocht om daar de vegetatieontwikkeling in kaart te brengen. Het land van Freek ligt in de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder (KM-hok 30.47.44) op het grondgebied van de gemeente Zoeterwoude. Totaal hebben we daar 115 soorten waargenomen.

De tien soortenrijkste hokken van Zoetermeer hebben we hieronder in Fig. 3 weer voor u gerangschikt en vergeleken met 2011 (kolom 1). Op enkele kleine positiewisselingen na vormen deze hokken al jaren de soortenrijkste hokken van Zoetermeer.

2011	2012	hoknummer	#soorten	#waarnemingen
1	1	30.57.34	405	1337
3	2	30.57.42	385	997
2	3	30.57.23	385	935
4	4	30.57.43	365	896
7	5	30.57.31	353	1466
5	6	30.57.44	352	683
6	7	30.57.22	352	1718
8	8	30.57.33	346	737
9	9	30.57.24	342	943
10	10	30.57.35	338	703

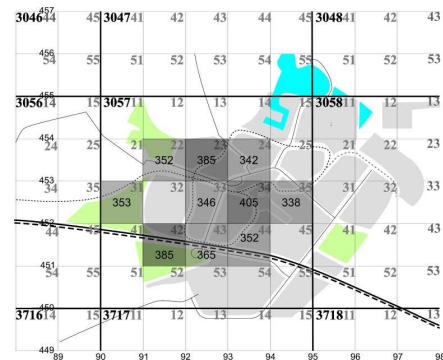

Fig. 3 De 10 soortenrijkste hokken van Zoetermeer in 2012

Tot slot willen we u de 20 meest waargenomen plantensoorten van Zoetermeer e.o. van de periode 1993 - 2012 presenteren. Natuurlijke liefhebbers zijn altijd erg gericht op het ontdekken van nieuwe, zeldzame soorten. De sensatie die zo'n nieuwe ontdekking veroorzaakt is altijd weer groot, ook bij plantenliefhebbers. Als je ook wat meer geïnteresseerd bent in de ecologische potenties van een bepaalde streek is de massaliteit van algemeen voorkomende soorten wellicht veel belangrijker. Nu zegt een lijst met meest waargenomen plantensoorten nog niet alles over het werkelijke voorkomen van die soorten. Er zijn nu eenmaal soorten die in alle groeistadia gedurende een groot deel van het groeiseizoen gemakkelijk herkenbaar zijn. En ook bestaan er onopvallende soorten en soorten die maar een klein deel van het jaar waarneembaar zijn. Met die bril op dient Fig. 4 dan ook geïnterpreteerd te worden.

	Soorten	#waarnemingen					
1	akkerdistel	262					
2	hondsdraf	256					
3	grote brandnetel	256					
4	kropaar	242					
5	gestreepte witbol	237					
6	riet	228					
7	kruipende boterbloem	226					
8	grote weegbree	216					
9	ridderzuring	213					
10	jacobskruiskruid	211					
11	speerdistel	207					
12	smalle weegbree	207					
13	veenwortel	202					
14	paardenbloem	201					
15	heermoes	201					
16	harig wilgenroosje	198					
17	gewone hoornbloem	195					
18	klein hoefblad	195					
19	engels raaigras	190					
20	rode klaver	190					

Fig. 4 Meest waargenomen plantensoorten in Zoetermeer gedurende de periode 1993 - 2013

7 Bomen in de stad

Lodewijk van Duuren

De KNNV-afd. Zoetermeer gaat ook dit jaar door met aandacht schenken aan bomen door middel van het organiseren van excursies en het schrijven van een reeks artikelen over belangrijke bomen in Zoetermeer. Deze bomen kunnen in parken, plantsoenen, tuinen en langs wegen staan. In dit kwartaalbericht komen de apenboom en de atlasceder aan bod.

7.1 Apenboom

De apenboom of slangenden (*Araucaria araucana*) is een soort uit de familie Araucariaceae.

Herkomst

De apenboom of slangenden is een conifeer die van nature groeit in het Zuiden van Chili en het zuidwesten van Argentinië. Hij is in 1780 ontdekt door de Spanjaard Don Francisco Desdariaena. In 1795 krijgt de Schotse scheepsarts en plantenverzamelaar Archibald Menzies in Chili een bord met de zaden van de slangenden voorgezet. Hij kweekt een aantal zaden op en geeft de plantjes cadeau aan de Royal Botanical Garden in Kew.

Naamgeving

De naam *Araucaria* is afgeleid van Arauco, een streek in centraal Chili, waar de Araukanen indianen leven. Ook de soortnaam is naar deze streek vernoemd.

De oorsprong van de Engelse naam monkey-puzzle of monkey puzzle tree stamt uit de eerste tijd van opkweek in Engeland omstreeks 1850. De trotse eigenaar van een jong exemplaar in Pencarrow garden bij Bodmin in Cornwall liet de plant aan een aantal vrienden zien, een van hen merkte op "it would puzzle a monkey to climb that". De Nederlandse namen apenboom, apentreiter, apenschrik, apenpuzzel en apenverdriet zijn van deze Engelse naam afgeleid.

De naam slangenden slaat op de kronkelige takken. Ten slot zegt de naam kandelaarden iets over de groeivorm van de boom.

Beschrijving

Het is een altijdgroene conifeer die tot 50 m hoog kan worden met een stamdiameter van ongeveer 2 m en meer dan 1000 jaar oud kan worden.

De naalden zijn schubachtig, dik, driehoekig en scherp. Ze zijn ongeveer 3-5 cm lang en blijven lange tijd aan de takken zitten. De mannelijke en vrouwelijke kegels zijn te vinden op verschillende bomen

(tweehuizig). De vrouwelijke kegels zijn bolvormig en kunnen erg groot worden. Mannelijke kegels zijn kleiner en min of meer cilindrisch.

Gebruik

De vrouwelijke kegels zijn bolvormig en kunnen erg groot worden. Deze kegels bevatten eetbare zaden, die in Chili op grote schaal worden geoogst. Voor sommige indianen in Zuid-Chili vormen deze zaden een belangrijke voedselbron.

Voorkomen

Al in het midden van de vorige eeuw zijn er kwekerijen die zich toeleggen op het kweken van *Araucaria*'s vanwege de decoratieve vorm (Fig. 5). Maar in Nederland is deze boom vanaf de jaren zestig en zeventig van de 20e eeuw een modeboom geworden en is hij veel aangeplant in tuinen. In vrijwel elke buurt in Zoetermeer komen wel een paar van deze bomen in tuinen voor (Fig. 6). In het openbaar groen ontbreekt de apenboom, vanwege de naalden in de vorm van bladachtige schubben met vlijmscherpe punten.

Fig. 5 Boomkwekerij van apenbomen

Lodewijk van Duuren

Fig. 6 Apenboom Buytenwegh

Bronnen

Nicolien van Doorn, 2010. Voorwereldlijke monsters moeten niet in tuinen staan. Trouw Natuurdagboek zaterdag 11 december 2010.

7.2 Atlasceder

De atlasceder (*Cedrus atlantica* Linnaeus) is een soort uit de dennenfamilie (Pinaceae).

Herkomst

De Atlasceder komt voor in het Atlasgebergte in Noord-Afrika. In 1839 is de soort in Frankrijk ingevoerd.

Naamgeving

Cedrus is de Latijnse transcriptie van het Griekse kedros, waarmee verschillende naaldbomen met geurend hout aangeduid werden. Atlanticus (Latijn) komt eveneens uit het Grieks. Atlantikos betekent van Atlantos, het Atlasgebergte in Noord-Afrika.

Beschrijving

De atlasceder is een altijd groene naaldboom die 10 tot meter hoog kan worden. De stijve naalden zijn hooguit 2,5 cm lang. Ze staan in spiralen langs de lange loten en in bundels aan de korte loten. Hij bloeit in september/oktober. Na de bloei vallen de mannelijk bloeiwijzen af. De vrouwelijke ontwikkelen zich tot tonvormige kegels met een ingedeukte top. De kegel valt niet in zijn geheel af, maar schub voor schub.

Gebruik

De ceder uit de oudheid is de libanonceder (Fig. 7), zijn hout is gebruikt voor de tempel van Salomo en voor de bouw van de koningsgraven in Egypte. Het hout is sterk, duurzaam, mooi van kleur en heerlijk riekend. Het is echter in de handel niet of nauwelijks verkrijgbaar. Het hout dat als Ceder in de handel is, komt meestal van de loofboom *Cedrela odorata*. Het is het hout van sigarenkistjes. De Atlasceder is vaak aangeplant als sierboom in tuinen, parken en plantsoenen.

Fig. 7 Vlag van Libanon

Fig. 8 Ceders in Libanon

Voorkomen in Zoetermeer

De Atlasceder is een veelvoorkomende soort in particuliere tuinen in Zoetermeer. Het meest zie je de blauwe ceder (cultivar "Glauca") met blauwachtige naalden. In het bomenbestand van de gemeente komen nog twee andere soorten voor: vijf himalayaceders (*Cedrus deodara*) en één libanonceder (*Cedrus libani*) (Fig. 8) voor. Ze staan in het stadshart en op de begraafplaats.

Lodewijk van Duuren

Fig. 9 Ceder bij de Morgenster

Lodewijk van Duuren

Fig. 10 Ceder bij de Morgenster (close-up)

GEZIEN IN ZOETERMEER

8 Losse vogelwaarnemingen

Sheila Bakker

Fig. 11 Zwarte mees

Sheila Bakker

Fig. 12 Vuurgoudhaantje

Raymond Natte

Fig. 13 Boomklever in het Prielenbos

vrijdag 5 oktober

Uit Rokkeveen kregen we de melding van een nieuwe Zoetermeerse (vogel)soort in de tuin. "Er zaten er gisteren een stuk of 5 in de den in de voortuin". Het bleken zwarte mezen te zijn.

Op 7 september jl meldde SOVON Vogelonderzoek Nederland: De afgelopen dagen verschenen zwarte mezen, naaldbosbewoners bij uitstek, op plekken waar ze niet broeden. Luidruchtige en onrustige groepjes in stedelijk gebied of uiterwaarden, een mooi gezicht. Is er een invasie op komst? En na een lange tijd van afwezigheid zat-ie het week-end van 20/21 oktober weer mooi te wezen... het vuurgoudhaantje.

Vrijdag 9 november.

Tussen 15:00 en 16:00 ontdekte Raymond Natte een boomklever in het Prielenbos bij de uitgang schapenverblijf.

9 Uit het vogeldagboek van Adri de Groot

Tekst en foto's Adri de Groot

donderdag 11 oktober

Gisteren een stukje Delta, vandaag Bentwoud. Op de fiets, aanvankelijk wel met handschoenen aan. Voor het eerst merkte ik behoorlijke trek, vooral van vinken en graspiepers, en aalscholvers. In bessenrijke bosjes hoorde je lijsterachtigen, vooral koperwieken. Flinkte groepen putters, veel mezen, paar roodborsttapuiten, drie gekraagde roodstaarten en zelfs twee baardmanneltjes.

dinsdag 6 november

Herfstweer met stevige wind, de bladeren vliegen van de bomen, vogels als uilen kunnen zich niet meer onzichtbaar verstoppen en moeten zich bloot geven.

Koperwieken zwerven op het ogenblik in grote groepen door ons land op zoek naar eten, bessen en insecten.

Fig. 14 Gekraagde roodstaart vandaag in het Bentwoud

Fig. 15 Koperwiek in Zoetermeer

woensdag 21 november

SOVON Vogelonderzoek en Vogelbescherming Nederland hebben 2013 uitgeroepen tot het Jaar van de patrijs. Deze ontzettend aardige "veldkip" is de meest bedreigde vogelsoort van Europa. Sinds de jaren zeventig is hun aantal in ons land met meer dan 95% gedaald. Oprukkende bebouwing en 'verwording' van gras- en bouwlanden zijn daarvan de oorzaak.

Eén dezer dagen is er een congres om reddingsmaatregelen te bespreken. Via tellingen en onderzoek naar geschikte leefomstandigheden moet in 2013 de aanzet worden gegeven tot gerichte beheersmaatregelen. Kijk verder bij <http://www.sovon.nl/nl/content/jaar-van-de-patrijs>.

Vanmiddag vond ik een vlucht van acht patrijzen in het Zoetermeerse Oosterheem. In die nieuwbouwwijk en in het aangrenzende bedrijvenpark Prisma (Bleiswijk) aardden de patrijzen de afgelopen jaren op braakliggende, ruige en dus kruidenrijke terreinen prima. Ik heb daar het afgelopen decennium heel wat patrijzenparen met hun kuikens gezien. Dat was tijdelijk: door de (geplande) bebouwing zijn er nu nog maar weinig patrijzen te vinden.

Fig. 16 Patrijzen in Oosterheem

Fig. 17 Roerdomp

woensdag 19 december

Eerder schreef ik al over 2013 als het [Jaar van de Patrijs](#)^a. Over die leuke "veldkippen" die de afgelopen decennia door allerlei omstandigheid bijna uit ons land zijn verdwenen. Ook in mijn omgeving, het westelijk deel van het Groene Hart, zie ik er steeds minder. Op dit moment kan ik maar één groep - in hun vrij grote territorium - regelmatig vinden. Vanmiddag bestond de koppel uit negen vogels, soms zie ik er in deze groep een paar meer of minder. Het is trouwens een "vreemd" vogeljaar. Zelden heb ik eind december zo weinig soorten gezien. Massa's Kievieten, wulpen en goudplevieren in de polders, dat wel. Maar anders zag je toch bijvoorbeeld nonnetjes, zaagbekken, kleine zwanen, lijsterachtigen, goud- en appelvinken enz. enz. Zouden de schaarste aan bessen en noten en de zachte winter hieraan debet zijn?

Na de sneeuwval van twee weken terug had ik geen roerdomp meer gezien. Maar vanmiddag, op een andere plek, zag ik er kort één tussen het riet.

donderdag 27 december

De zon liet zich vanmorgen van zijn magere kant zien, hooguit een flets uurtje. Toch was dit voor de vogels in de struiken van het Zoetermeerse Noord-Aangebied het sein om even tot leven te komen, flink naar elkaar te roepen en naar voedsel te gaan zoeken. Drie watervlugge goudhaantjes foerageerden twee minuten lang vlak voor mijn neus. Desondanks zijn ze lastig te fotograferen: ze zijn meestal weg voordat de camera op scherp staat. Dat gold ook voor een paar sijen hoger in de bomen, die kreeg ik al helemaal niet op de foto. Verder waren er merels, roodborsten, winterkoninkjes, mezen, vinken en een enkele boomkruiper. Vandaag weer een heel lichte buizerd, nu in het Buytenpark. In een Zoetermeers "achterafje" waren de restanten van het kerstdiner (neem ik aan; ben niet dichtbij geweest) keurig gereed gezet voor de zwarte kraaien....

^a <http://www.sovon.nl/nl/content/jaar-van-de-patrijs>

Fig. 18 Goudhaantje vandaag in de Noord-Aa

Fig. 19 Boomklever in het Prielenbos

woensdag 2 januari

Boomklevers zijn vogels die je in Zoetermeer e.o. niet snel zal tegenkomen. Zaterdag zaten er tot mijn verrassing twee bij het Prielenbos. De surprise werd iets kleiner toen ik bakjes met vogelvoer in een struik zag hangen. Maar toch!

10 Tuinvlinderwaarnemingen 2012

Nel Sonneveld en Johan Vos

Het resultaat van de jaarlijkse vlindertelling in de tuin van Nel Sonneveld in de Leyens leverde dit jaar in vergelijking met vorig jaar zo'n 20% minder vlinders op. Vooral gedurende de eerste helft van 2012 vlogen er opzienbarend weinig vlinders in de tuin (slechts 8 stuks!). De tweede helft van het jaar (vooral augustus) maakte het jaar nog enigszins goed. Het groot koolwitje deed het zelfs opmerkelijk goed gedurende de nazomer. De kleine vos beleefde in augustus een enorme piek en werd daardoor de meest waargenomen soort van 2012 in deze tuin.

Soort	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Tot
Atalanta				1	4	35	13		53
Bont zandoogje						10	3		13
Boomblauwtje		2			4	3			9
Dagpauwoog	1				2	17	1		21
Distelvlinder						2			2
Gehakelde aurelia							7		7
Groot koolwitje					23	14	7		54
Klein koolwitje	1		2		6	9	21	3	42
Kleine vos	1					84	12		97
Kleine vuurvlinder					1				1
Totaal	3	2	2	1	39	174	64	3	299

Geen waarnemingen beschikbaar van 25/5 - 2/6 en 22/6 - 2/7.

Fig. 20 Overzicht van de waargenomen dagvlinders in de tuin in 2012

Marianne Ketting

Fig. 21 Kleine vos, meest waargenomen soort in de tuin in 2012

11 De vlindertelling van 2012 in het Westerpark en Buytenpark

Anke Smits, Kees Scholtes en Johan Vos

Het Westerpark

Ook dit jaar is de vlinderstand op vlinderroute 154 (de Westerparkroute) 22 keer gemeten, de eerste keer op 14 april, de laatste keer op 30 september. Traditiegetrouw hebben we de resultaten vergeleken met die

van 2011. Vrijwel alle soorten waren dit jaar met veel minder exemplaren aanwezig. Het totaal aantal waargenomen vlinders op de route was met zo'n derde gezakt in vergelijking met vorig jaar. Het icarusblauwtje, geen zeldzame graslandvlinder in het park, werd dit jaar zelfs helemaal niet gezien! Het bont en bruin zandoogje, het landkaartje en oranjetipje hielden t.o.v. vorig jaar redelijk stand. Alleen het groot koolwitje deed het bij wijze van uitzondering beter dan vorig jaar en zat op het gemiddelde aantal exemplaren voor dit park.

	Soort	Route 154	
		2011	2012
1	argusvlinder	0	1
2	atalanta	33	17
3	bont zandoogje	166	131
4	boomblauwtje	5	0
5	bruin blauwtje	27	3
6	bruin zandoogje	329	291
7	citroenvlinder	55	26
8	dagpauwoog	91	21
9	distelvlinder	2	2
10	gehakkelde aurelia	37	17
11	groot koolwitje	9	24
12	hooibeestje	0	0
13	icarusblauwtje	38	0
14	klein geaderd witje	242	140
15	klein koolwitje	48	20
16	kleine vos	37	9
17	kleine vuurvlinder	17	7
18	landkaartje	50	49
19	oranjetipje	6	8
20	zwartspriddikkopje	0	0
	Totaal	1192	766

Fig. 22 Overzicht van de waargenomen soorten in het Westerpark uit 2012 vergeleken met die van 2011

	Soort	Route 500		Route 533	
		2011	2012	2011	2012
1	argusvlinder	0	5	1	4
2	atalanta	17	7	13	4
3	bont zandoogje	32	29	65	84
4	boomblauwtje	0	0	3	1
5	bruin blauwtje	3	0	0	0
6	bruin zandoogje	40	19	39	15
7	citroenvlinder	6	3	8	4
8	dagpauwoog	14	4	5	4
9	distelvlinder	0	0	0	1
10	eikenpage	0	0	0	3
11	gehakkelde aurelia	2	0	1	1
12	groot koolwitje	2	3	2	11
13	hooibeestje	0	0	1	0
14	icarusblauwtje	2	0	7	1
15	klein geaderd witje	86	25	37	15
16	klein koolwitje	111	25	60	21
17	kleine parelmoervlinder	1	0	7	0
18	kleine vos	43	11	9	1
19	kleine vuurvlinder	1	0	0	2
20	landkaartje	2	1	13	12
21	oranjetipje	0	1	0	1
22	zwartspriddikkopje	31	34	5	5
	Totaal	393	167	276	190

Fig. 23 Overzicht van de waargenomen soorten van twee telroutes in het Buytenpark uit 2012, vergeleken met die van 2011

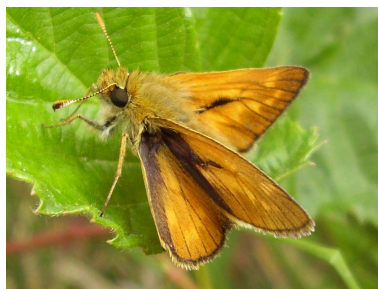
Het Buytenpark

Kees Scholtes heeft route 500 in 2012 11 keer en route 533 12 keer gelopen. Ook uit zijn gegevens blijkt hoe slecht het afgelopen jaar voor dagvlinders is geweest. Op route 500, die door het overwegend grazige deel van het park loopt ontbraken een aantal typische graslandsoorten zelfs totaal. Geen bruin blauwtje, hooibeestje, icarusblauwtje en kleine vuurvlinder dit jaar! Zelfs de meest algemeen voorkomende vlinders als klein koolwitje en klein geaderd witje deden het dramatisch slecht in 2012. Alleen het zwartspriddikkopje hield ten opzichte van vorig jaar goed stand.

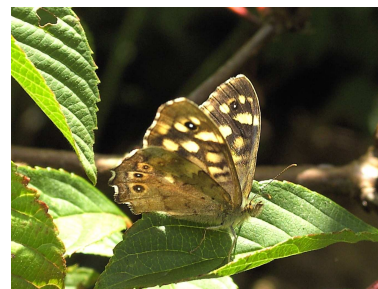
Annet de Jong

Fig. 24 Bruin zandoogje meest waargenomen op route WP154

Fred Reeder

Fig. 25 Zwartspriddikkopje meest waargenomen op route BP500

Marianne Ketting

Fig. 26 Bont zandoogje meest waargenomen op route BP533

Ook op route 533 werd bijna 30% minder vlinders waargenomen in vergelijking met vorig jaar. Ook hier viel op dat het groot koolwitje het relatief goed deed en dat het bont zandoogje ondanks het slechte vlinderjaar 2012 zijn opmars voortzette en dit jaar in het Buytenpark de meest waargenomen vlindersoort was. Het is

bijna niet meer voor te stellen dat deze soort vóór 2002 niet in Zoetermeer voorkwam en dus op de lokale gemeentelijke vlinderkaart uit die tijd, ontbreekt. Dit jaar werd ook in het Buytenpark het oranjetipje gezien, net als het bont zandoogje een relatieve nieuwkomer in Zoetermeer. Of deze soort zich net zo spectaculair snel over de Zoetermeerse parken zal verspreiden als het bont zandoogje valt nog te bezien maar het begin is er.

Comm: Als we het Westerpark met het Buytenpark vergelijken zien we in grote lijnen hetzelfde beeld. Rond eenderde minder vlinders in vergelijking met 2011.

Het belangrijkste verschil tussen de parken is de positie van het zwartsprietdikkopje dat in de hooilanden van het Westerpark (vrijwel) ontbreekt omdat deze soort van ruige grazige terreinen grassen nodig heeft die gedurende de winter blijven staan.

Een ander interessante ontwikkeling is dat de argusvlinder het dit jaar relatief goed gedaan heeft in het Buytenpark. Dit is opmerkelijk tegen het licht van de dramatische landelijke achteruitgang van deze soort.

Het jaarverslag van de Vlinderstichting uit 2011 meldt hierover: *"De argusvlinder, die ooit bijna heel Nederland bevolkte, gaat nog harder achteruit dan het bont zandoogje vooruit. De zandgronden zijn inmiddels helemaal verlaten en de soort is beperkt tot Zuid Limburg, de duinen en zeelei- en laagveengebieden"*.

12 Het paddenstoelenjaar 2012

Tekst en foto's Sinie de Jonge

Het jaar 2012 heeft de paddenstoelenwerkgroep zich vooral bezig gehouden met het inventariseren van de volgende zeven gebieden.

1. Het Hoekstrapark
2. Het Westerpark 5x meerdere gebieden
3. Het Balijbos 4x meerdere gebieden
4. Het van Tuylpark
5. Het Prielenbos
6. Het Buytenpark
7. Landgoed "Te Werve" (niet in Zoetermeer)

Op 1 september jl organiseerde de NMV (Nederlandse Mycologische Vereniging) een paddenstoelenexcursie in het Balijbos in Zoetermeer. Het Balijbos maakt deel uit van de Groen-Blauwe Slinger, een ruimtelijke structuur die verschillende grote groengebieden in de regio met elkaar verbindt. Het oudste deel van het bos is in de periode 1986 – 1990 met beuken, eiken, populieren, essen en elzen aangeplant en gaat er, mede door de gewijzigde opvattingen bij Staatsbosbeheer steeds meer als een "natuurlijk bos" uitzien. Dit deel van het bos is aangeplant ten behoeve van de Floriade die in 1992 in Zoetermeer plaatsvond. Het hele Balijbos is 380 hectare groot. De kern van het gebied wordt gevormd door een natuurbos van 80 hectare. De andere 300 hectare heeft een driedelige functie: houtproductie, natuur en recreatie. Het Balijbos is een bos dat nog volop in ontwikkeling is, reden voor de paddenstoelenwerkgroep Zoetermeer om dit rijke paddenstoelengebied eens te gaan inventariseren. Deze geweldige dag werd bezocht door 8 enthousiaste paddenstoelenliefhebbers.

Je struikelde over de beukwortelzwammen en het stooft er van de vele aardappelbovisten.

De meest opmerkelijke vondsten waren: de pronkhertezwam, het teer kleefhoedje, het olijfkleurig matkopje en de zadelkluifzwam. Aan het slot van de dag stond te teller op 54 soorten.

De totaalijst van 2012 van het Balijbos bestaat uit 140 soorten.

2012 was overigens een prima paddenstoeljaar. De bermen van de Spectrumsingel en Albert Schweitzersingel in de wijk Rokkeveen stonden weer vol met ridderzwammen, russula's, kluifzwammen, zwartwordende wasplaten en nog veel meer. In het Hoekstrapark o.a. witte kluifzwammen.

In het Westerpark het donker hazenoor en verder verraste mij dit jaar de prachtige gegordelde gordijnzwam. In 2007 voor het eerst waargenomen en na 5 jaar speuren in 2012 weer waargenomen.

En in het Buytenpark hebben we dit jaar een nieuwe soort gevonden, de korrelige taaiplaat (*Lentinus cyathiformis*).

Fig. 27 Teer kleefhoedje *Bolbitius pluteoides*

Fig. 28 Pronkhertezwam *Pluteus umbrosus*

Fig. 29 Olijfkleurig matkopje *Simocybe centunculus*

Fig. 30 Zadelkluifzwam *Helvella ephippium*

Fig. 31 Witte kluifzwam *Helvella crispa*

Fig. 32 Donker hazenoor *Otidea bufonia*

Fig. 33 Gegordelde gordijnzwam *Cortinarius trivialis*

Fig. 34 Korrelige taaiplaat *Lentinus cyathiformis*

Paddenstoelen en het onderwijs

Dit jaar ben ik voor het tweede jaar actief in het onderwijs. Met een Paddenstoelenzoekkaart en een spiegeltje speuren we naar paddenstoelen en kijken we naar hoedjes, steeltjes, buisjes en plaatjes. In samenwerking met het team NME van de gemeente Zoetermeer verzorgt de paddenstoelenwerkgroep paddenstoelenlessen voor het basis- en voortgezet onderwijs. De theorieles wordt op school gegeven door de leerkracht. Zelf verzorg ik het veldwerk. Aan de leerlingen wordt een korte uitleg gegeven van wat we gaan doen, met als doel beleving en plezier. Dit alles wordt mogelijk gemaakt door hulp van de ouders. De klassen worden verdeeld in groepjes van 5 leerlingen en één ouder of leerkracht zodat ik de gelegenheid heb om, waar nodig uitleg te geven. Ieder groepje krijgt een opdracht die het zelf mag uitvoeren. Door het enthousiasme van de leerlingen wordt dat nog wel eens vergeten. Gelukkig bestaat altijd nog de mogelijkheid om de opdracht op school (af) te maken.

Mede dankzij de Zoekkaarten van het Westerpark en het Balijbos, die ik heb samengesteld, zijn de lessen een groot succes. De Zoekkaarten zijn te downloaden van de site van I.V.N. Zoetermeer.

Aan de voorzijde van de kaart staan 24 afbeeldingen van paddenstoelen en aan de achterzijde een korte uitleg. Deze uitleg vinden de kinderen meestal niet zo interessant, met uitzondering van de giftigheid van de paddenstoel in kwestie. De vraag of een soort giftig is wordt dan ook heel veel gesteld. In dat geval verwijs ik naar op de achterkant van de kaarten.

Zeker 400 kinderen hebben deze vraag gesteld!

Voor een overzicht van alle waargenomen soorten in 2012 zie 2439 op blz. 39 (met dank aan Grieta Fransen)

13 Vissen in Palenstein

Johan Vos

Onderzoek dat in opdracht van de gemeente Zoetermeer in de watergangen van de wijk Palenstein is uitgevoerd t.b.v. een nieuw bestemmingsplan leverde een nogal onverwachts resultaat op.

Garry Bakker

Fig. 35 Bittervoorns (*Rhodeus amarus*) en brasems (*Abramis brama*) in Palenstein

Het Zoetermeerse polderwater staat bij natuurliefhebbers nu niet direct in hoog aanzien vanwege de grote invloed van de voedselrijke kwel op het watersysteem.

Des te opmerkelijker is, dat er bij het onderzoek dat op 24 oktober 2012 plaatsvond de volgende soorten werden aangetroffen:

1. bittervoorn, duizenden dieren!
2. blankvoorn
3. brasem
4. giebel
5. rietvoorn
6. tiendoornige stekelbaars
7. vetje, tientallen exemplaren
8. zeelt

Bittervoorn is een strikt beschermde soort en

Vetje een soort van de Rode lijst.

Zie Veldgids van de Zoetermeerse beschermde planten en dieren.

BUITEN DE VERENIGING

14 Gemeente Zoetermeer ondertekent convenant bijvriendelijk handelen

Johan Vos

Op donderdagavond 29 november ondertekende natuurwethouder Klaas-Jan de Jong van de gemeente Zoetermeer het convenant bijvriendelijk handelen tijdens een bijenavond die was georganiseerd op stadsboerderij Het Buitenbeest, vanwege het Jaar van de Bij. In dit bijzondere jaar werken de Bijenstichting, IVN, KNNV, NBV en EIS-Nederland nauw samen.

Na een inleidende toespraak ging de wethouder over tot de digitale ondertekening. Ondertekening van het convenant houdt het volgende in:

1. Actief bij te dragen om de leefomstandigheden van bijen (zowel wilde bijen als honingbijen) te verbeteren door te kiezen voor een ecologisch groenbeheer.
2. Onkruidbestrijding op een milieuvriendelijke manier uit te voeren
3. Bijvriendelijke gewasbescherming toe te passen en af te zien van het gebruik van neonicotinoïden en deze niet te verhandelen
4. Mee te werken aan het uitdragen van bijvriendelijk handelen

Vervolgens deed Arie Koster verslag van zijn onderzoek naar wilde bijen dat hij dit jaar in opdracht van de gemeente heeft uitgevoerd. Arie heeft 8 plekken (parken), verspreid over 4 dagen bezocht.

Hoewel Zoetermeer niet in een gebied ligt waar van nature veel wilde bijensoorten voorkomen heeft het al sinds de jaren '70 van de vorige eeuw gevoerde ecologisch groenbeheer toch voor een redelijke diversiteit aan soorten gezorgd. Alles bij elkaar zijn er op Zoetermeers grondgebied tot nu toe 40 verschillende soorten vastgesteld (zie Fig. 38) maar met een grotere onderzoeksinspanning kunnen dat er volgens Arie Koster zeker 60 worden. De boodschap van Arie was dat, naarmate de parken en groenstroken verouderen ook meer wilde bijensoorten zich hier zullen vestigen. Daarbij gaat het niet alleen om drachtplanten (planten die nectar en stuifmeel leveren) maar ook om open zandige grond, dood hout en oude spouwmuren om in te nestelen. Algemeen geldt dat de voorjaarsbijen in Zoetermeer goed vertegenwoordigd zijn, dit i.t.t. de zomerbijen. Vooral vanwege het inzetten van zware maaaimachines hebben deze het moeilijk. Wat de gebieden betreft is het Westerpark rijk aan voorjaarsbijen (zowel wat de soorten als de populaties betreft).

De goudpootzandbij komt vrijwel overal in Zoetermeer voor, de grasbij het meest in het Buytenpark. De wormkruidbij nestelt onder de skibaan in het Buytenpark. Arie heeft ook een bijzondere bij gevonden aan de rand van de Zoetermeerse plas, de klaverpootdikpoot (een soort van de rode lijst)

Wat de toekomst betreft ziet Arie nieuwe mogelijkheden voor wilde bijen ontstaan, o.a. door de voortschrijdende verstedelijking.

Fig. 36 Goedbezochte slotavond "Jaar van de Bij" op 29 november 2012, locatie stadsboerderij het Buitenbeest

Fig. 37 De oogst van een jaar wilde bijenonderzoek in Zoetermeer

Johan Vos

Resultaten van het Wilde bijenonderzoek in Zoetermeer

	Wet. naam	Ned. naam	WN.nl	BP 2011	AK 1997	AK 2012
1	Andrena barbilabris	witbaardzandbij		X		
2	Andrena bicolor	tweekleurige zandbij	X		X	
3	Andrena carantonica	meidoornzandbij	X	X		
4	Andrena chrysocephala	goudpootzandbij		X	X	X
5	Andrena cineraria	asbij	X			
6	Andrena flavipes	grasbij	X	X	X	X
7	Andrena fulva	vosje	X		X	
8	Andrena haemorrhoa	roodgatje	X	X	X	X
9	Andrena minitula	gewone dwergzandbij			X	X
10	Andrena nitida	wiltvlekzandbij			X	X
11	Andrena proxima	fluitenkruidbij		X		
12	Andrena subopaca	witkopdwergzandbij			X	X
13	Andrena ventralis	roodbuikje	X			
14	Anthidium manicatum	grote wolbij	X			X
15	Anthophora plumipes	gewone sachembij		X	X	
16	Colletes daviesanus	wormkruidbij				X
17	Halictus tumulorum	parkbronsgroefbij			X	
18	Hylaeus communis	gewone maskerbij	X		X	X
19	Hylaeus hyalinatus	tuinmaskerbij			X	X
20	Hylaeus gibus	weidemaskerbij				X
21	Lasioglossum calceatum	gewone geurgroefbij		X	X	X
22	Lasioglossum leucozonium	matte bandgroefbij			X	X
23	Lasioglossum morio	langkopsmaragdgroefbij		X		
24	Lasioglossum sexstrigatum	gewone franjegroefbij				X
25	Megachile centuncularis	tuinbladsnijder	X			
26	Megachile versicolor	gewone behangersbij				X
27	Megachile willughbiella	grote bladsnijder				X
28	Melitta leporina	klaverdikpoot				X
29	Nomada alboguttata	bleekvlekwespbij*	X			
30	Nomada fabriciana	roodzwarte dubbeltand*	X	X		
31	Nomada flava	gewone wespbij*		X		
32	Nomada flavoguttata	gewone kleine wespbij*		X		
33	Nomada fucata	kortsprietwespbij*	X	X		
34	Nomada goodeniana	smalbandwespbij*	X	X		
35	Nomada panzeri	sierlijke wespbij*	X			
36	Nomada ruficornis	gewone dubbeltand*	X			
37	Nomada succincta	geelzwarte wespbij*	X			
38	Osmia caerulea	blauwe metselbij	X			
39	Osmia rufa	rosse metselbij		X		X
40	Sphecodes monilicornis	dikkopbloedbij *		X		

Legenda

WN.nl: Waarneming.nl: 19 gevalideerde waarnemingen.

BP2011: Waarnemingen Buytenparkonderzoek 2011 (bSR) 17 soorten.

AK1997: Quick-scan Arie Koster uit 1997 14 soorten.

AK2012: Quick-scan Arie Koster uit 2012 in opdracht van de Gemeente Zoetermeer 18 soorten.

Fig. 38 Overzicht waargenomen wilde bijen van Zoetermeer periode 1997-2012

Om het leven van de honingbijen te belichten kwam namens de Zoetermeerse imkers Albert Kerklaan aan het woord. Albert is al 20 jaar imker en leraar in Delft en Zoetermeer. Het gaat bij de imkers steeds om het vinden van goede plekken om de bijen(kasten) te kunnen neerzetten. Bedrijventerreinen, terreinen rond zorgcentra e.d. kunnen daarvoor geschikt zijn. Verder toonde hij plaatjes met zwermen op allerlei volstrekt onverwachte plekken.

De conclusie was dat, hoewel er veel imkers in Zoetermeer actief zijn, er toch nooit behoefte is geweest aan een vorm van organisatie. Er is in Zoetermeer ook geen imkeropleiding, wel hebben de imkers slechts een keer per jaar informeel contact.

De oproep van Hendrik Baas (stadsecoloog) was om een verdere manier van samenwerking te verkennen. Dat zou bijvoorbeeld gunstig kunnen zijn voor het contact met de gemeente als het om het beheer van de buitenruimte gaat. Dat hoeft echter niet te betekenen dat er een NBV-afdeling (Nederlandse Bijenhouders Vereniging) opgericht zou moeten worden. Ook allerlei andere vormen van samenwerking zijn mogelijk.

15 Tel je nog mee als stad zonder stadsecoloog?

Henk Lubberding

Onder bovenstaande titel organiseerde de gemeente Zoetermeer in stadsboerderij De Weidemolen op donderdag 13 december een afscheidssymposium voor Johan Vos. Na zijn studie biologie aan de UvA kwam Johan in 1981 in dienst van de gemeente Zoetermeer als een van de eerste stadsecologen van Nederland.

Als eerste spreker gaf Johan Vos zelf een historisch overzicht van de ontwikkelingen in Zoetermeer sinds 1981. Na hem liet Taeke de Jong (hoogleraar Technische Ecologie TUDelft) zien dat er in Zoetermeer een vrij grote verscheidenheid aan - vaak geïsoleerde - milieus is ontstaan, met een verrassend grote soortenrijkdom en zijn conclusie was dan ook dat verscheidenheid in steden veel positiever is voor de soortenrijkdom dan de monoculturen in de landbouw. Ans Hendrikse (stadsecoloog in Den Haag) betoogde vervolgens dat milieukwaliteit in een stad niet alleen wordt bereikt met ontwerpen en burgerparticipatie, maar dat onderhoud en beheer van meet af aan moeten worden meegenomen in de plannen. Gary Bakker (ecoloog bij bureau stadsbeheer in Rotterdam) ging in op het belang van monitoring. Feiten, cijfers en trends voortvloeiend uit inventarisatiewerk vertalen natuur van abstract begrip naar concreet beeld, waar gericht mee kan worden gewerkt door een gemeente. Winfried van Meerendonk (voorzitter Vogelwerkgroep Zoetermeer) benadrukte als geboren Zoetermeerder tenslotte het belang van samenwerking tussen de gemeente en de natuurverenigingen.

Annet de Jong

Fig. 39 Afscheidssymposium op 13 december 2013, Johan bedankt de gastsprekers

Conclusie: Zoetermeer doet het relatief goed, zowel in het "groenbeleid" als in het overleg met belangengroepen. Stadsecologen van andere steden (Den Haag, Rotterdam, Delft) kijken met jaloezie naar Zoetermeer, waar veel meer tot stand komt. In andere steden is er vaak alleen kritiek van de natuurverenigingen op de gemeentes. Zoetermeer is dus in meerdere opzichten een polderstad.

Misschien was de goede relatie tussen Zoetermeer en de natuurverenigingen ook zonder Johan wel tot stand gekomen, maar in ieder geval heeft hij als smeeroelie gewerkt in die contacten. Veel DANK daarvoor.

In het volgende Kwartaalbericht (nr. 80) wordt een meer uitgebreide indruk van de resultaten van dit symposium gegeven.

16 Landelijke Variadag Floron in Naturalis

Johan Vos

Deze dag heeft de laatste jaren niet te klagen over gebrek aan belangstelling. Voor de ruim 250 plantenliefhebber is de grote zaal van Naturalis inmiddels veel te klein geworden. Er moest dan ook flink geïmproviseerd worden met parallelle sessies in twee zalen. Zoals gebruikelijk werden we eerst getraceerd op een lange reeks opzienbare plantenvondsten uit 2012. Voor ons wellicht van belang waren de volgende vondsten: ronde ooievaarsbek (landelijk zeldzaam, in Zoetermeer niet) harige ratelaar (landelijk zeer zeldzaam, zich uitbreidend, met name in de stad, bij ons sinds de 2de helft jaren '80 algemeen voorkomend), kleine kattenstaart (massaal opduikend op de Sassenplaat, wellicht voor ons ook een kanshebber), hazenstaart (gevonden op een parkeerterrein bij Etten-Leur, kanshebber voor ons?), liggende ganzenvoet (onopvallende urbane soort die we jaren geleden in het Buytenpark vonden en daarna niet meer), baardgras (in kustgebieden, vorig jaar een van de ontdekkingen uit de Noordhovense poelen).

Johan Vos

Fig. 40 Herbariummateriaal met leuke vondsten van 2012 Leiden, 15 december 2012

De volgende spreker (Bas Kers) ging in op de vegetatieontwikkeling van een aantal vrijwel onbewoonde waddeneilanden in het uiterste noord-oosten van Nederland. Door de enorme milieudynamiek en het nieuwe beleid van Staatsbosbeheer mag de natuur daar haar gang gaan met spectaculaire gevolgen. Een uitermate boeiend betoog met schitterende beelden van Rottumerplaat, Noordrif (een nieuw eiland), Rottumeroog en Zuiderduin (een puur natuureiland).

Daarna ging Jan van Groenendaal van de GAN (Gegevens Autoriteit Natuur) nog eens in op het belang en de historie van het verzamelen van plantengegevens op streeplijsten. Planten vormen de basis voor de biodiversiteit en zijn daarmee het fundament van de natuur. Vanaf de klassieke streeplijst (1ste lijst uit 1903) tot de moderne lijsten van nu die zowel met ecologische als met statistische bril bekeken moeten kunnen worden. De inzet is om op een slimmere manier (minder inspanning) meer statistisch bruikbare

gegevens te verzamelen. Het zogenaamde "Nieuwe strepen" is daar een mooie aanzet toe. De NDFF (Nationale Databank Flora- en Fauna) telt zo'n 20 miljoen plantenwaarnemingen en dat is éénderde van alle waarnemingen in de databank. De behoefte aan actuele data vanuit het ministerie blijft echter groot. De spreker besloot zijn bijdrage dan ook met een oproep aan de plantenliefhebbers om waarnemingen te blijven doorgeven, in de toekomst wellicht niet meer op papieren lijsten.

Vervolgens kwam de voorzitter van FLORON (Hans van Dord) met de gebruikelijke onderwerpen als de schulden van FLORON, het nieuwe excursieprogramma, de vrijwilliger(s) van het jaar, het DNA-barcodeproject e.d. en ging Baudewijn Ode in op nieuwe ontwikkelingen. Het verspreidingsonderzoek is/blijft noodzakelijk voor:

1. opstellen van de Rode Lijst
2. rapportage aan de EU van habitatrictlijnsoorten
3. vaststellen van trends van o.a. typische soorten
4. vaststellen trends van zeldzame, bedreigde en beschermde soorten
5. vaststellen trends van exoten
6. opstellen nieuwe verspreidingsatlas

De beschikbare (technische) ontwikkelingen om planten direct door te geven zijn de laatste jaren in een stroomversnelling gekomen. Via Waarneming.nl en Telmee.nl en allerlei speciale apps wordt daar dan ook veel gebruik van gemaakt. Wat het valideren betreft zijn de achterstanden nu weggewerkt.

Aan een nieuwe digitale verspreidingsatlas (levende kaart op 5 X 5 KM basis met foto's en soortinformatie) zal de komende jaren gewerkt gaan worden. Mogelijk wordt: te zoeken naar een wit hok, een hok voor de actualisatie van bijzondere soorten of een hok voor het nieuwe strepen. Conclusie: er wordt van alles mogelijk voor iedereen die zelf direct aan de slag wil.

Interessant voor ons is de constatering dat gemiddeld al 76% van de soorten wordt gescoord bij één bezoek waar het hokken betreft die twee keer worden bezocht.

Daarna besprak een Belgische collega de verspreiding van mediterrane kuipplanten. Ivan Hoste heeft onderzoek gedaan naar een nieuwe aanvoeroute van al dan niet invasieve exoten.

Met veel mediterrane kuipplanten als olijven en palmen (volop te koop in onze tuincentra) komen veelal Spaanse en Italiaanse verstekelingen mee. Uit het onderzoek bleek dat 88 van deze soorten inheems zijn in Spanje en Italië. Onder de vele voorbeelden viel mij Polycarpon tetraphyllum (kransmuur) op. De slotconstatering "we leven in een kleine wereld vol netwerken" is een mooie samenvatting van deze verschijnselen.

Vervolgens kregen we een evaluatie van de resultaten van het herstel van een groot aantal vennen door natuurmonumenten. Zonder verder in te gaan op alle details die tijdens dit overzicht aan de orde kwamen is mijn indruk dat de resultaten van alle inspanningen erg wisselend zijn. Bij zure vennen blijken de bijzondere soorten na de herstelwerkzaamheden niet (snel) terug te komen, bij zwak gebufferde vennen is het resultaat veel positiever.

Van de rubriek "korte mededelingen" wil ik u het bestaan van de Stichting "Science4Nature" niet onthouden. Op basis van de nieuwe rode lijst wil men soorten die dreigen uit te sterven gaan voort kweken in kassen om die dan vervolgens weer in de natuur uit te zetten. Uiteraard dient dan wel eerst het habitat "hersteld" te zijn. Een interessante ontwikkeling die bij het fokken van bedreigde diersoorten al sinds jaar en dag wordt toegepast maar waar bij planten (nog) een taboe op rust.

Als laatste gaf Laurens Sparrius een inkijkje in de nieuwe Rode Lijst die in januari 2013 verschijnt. Sinds de Conventie van Bern (1979) kennen we rode lijsten met in hun voortbestaan bedreigde soorten. De eerste opgesteld in 1990 (door KNBV en FLORON), de twee in 2000 (min. van LNV) en de nieuwe in 2012 (min. van EZ)

Helaas zijn er t.o.v. de lijst van 2000 weer wijzigingen in het systeem aangebracht. De beoordeling van de zeldzaamheid van een soort heeft nu plaatsgevonden op basis van atlasblokken (5 X 5 KM). Op de lijst staan alleen inheemse soorten en ingeburgerde (onder)soorten. De lijst bevat geen variëteiten, hybriden en cultivars. Bij het vaststellen van trends spelen meetnetten en KM-hokken wel een rol.

Voor ons van belang is dat een aantal rode lijstsoorten uit de Veldgids niet meer op de nieuwe rode lijst voorkomen. Het gaat om: dwerg- en Duits viltkruid, harige ratelaar, veldgerst, stijf hardgras, klimopbremraap en kleine ruit.

Algemeen geldt dat voedselrijke en beschaduwde milieus (bossen) weinig bedreigde soorten bevatten.

Als nieuwe trends ziet Laurens:

1. het nieuwe strepen als steekproefmethode en
2. het monitoren door provincies (Landelijk Meetnet Flora) Dat laatste natuurlijk omdat de provincies sinds het vorige kabinet verantwoordelijk zijn gemaakt voor de nationale natuur.

Zoals altijd was deze dag ook dit jaar weer de moeite waard!

17 De Zoetermeerse libellenfauna (regio en reservaat)

Johan Vos en Kars Veling

Zoals het er nu naar uitziet wordt het libellenbord met algemene informatie over libellen in het gebied in het voorjaar van 2013 bij de toegang tot het reservaat geplaatst. Deze dag gaan we proberen om, samen met de gemeente een libellendag te organiseren met allerlei leuke activiteiten. Verdere informatie hierover volgt. Naast het bord wordt ook gewerkt aan een simpel zakboekje met achtergrondinformatie over wat het gebied zo bijzonder maakt voor libellen, de soorten die er nu al zijn waargenomen en de soorten waarvan we verwachten dat ze in de toekomst kunnen worden waargenomen.

Onze regio (de centrale droogmakerijen van Zuid-Holland) die deel uitmaakt van het laagveengebied van Nederland, staat landelijk bekend als een gebied dat relatief arm is aan libellensoorten. Wel herbergen deze gebieden een aantal heel kenmerkende soorten waaronder de grote roodoogjuffer en variabele waterjuffer. Wat het stedelijk gebied betreft zijn er 5 soorten die daarvoor een uitgesproken voorkeur hebben. Dit zijn: houtpantserjuffer, grote en kleine roodoogjuffer, lantaarntje en paardenbijter. Allemaal soorten die in Zoetermeer goed vertegenwoordigd zijn.

Rangorde	Soorten
1	lantaarntje
2	paardenbijter
3	gewone oeverlibel
4	houtpantserjuffer
5	kleine roodoogjuffer
6	grote keizerlibel
7	vuurjuffer
8	vroege glazenmaker
9	bruinrode heidelibel
10	grote roodoogjuffer
11	bloedrode heidelibel
12	watersnuffel
13	steenrode heidelibel
14	variabele waterjuffer
15	viervlek
16	glassnijder
17	blauwe glazenmaker
18	azuurwaterjuffer
19	platbuik
20	vuurlibel
21	bruine winterjuffer
22	zwarte heidelibel
23	geelvlekheidelibel
24	tengere grasjuffer
25	bruine glazenmaker
26	noordse witsnuitlibel

Bron: Vlinderstichting

Fig. 41 Libellensoorten van Zoetermeer in volgorde van zeldzaamheid.

Als we alle waarnemingen van de laatste 12 jaar van Zoetermeer in beschouwing nemen komen we op 26 soorten. Aan de hand van het aantal waarnemingen van de verschillende soorten en het aantal jaren dat een soort is waargenomen is door Kars Veling (Vlinderstichting) de rangorde van zeldzaamheid bepaald. In Fig. 41 is deze rangorde weergegeven. Aangezien libellen er om bekend staan dat ze gemakkelijk nieuwe habitats kunnen koloniseren zijn onvoorspelbare waarnemingen natuurlijk altijd (ieder jaar) mogelijk. Door de vorig jaar aangebrachte krabbenscheerplanten hopen we natuurlijk ook op de vestiging van de groene glazenmaker die al wel in onze regionen (hemelsbreed 10 Km van het reservaat verwijderd) wordt gesignaleerd. Het blijft spannend de komende jaren.

Kars Veling

Fig. 42 Lantaarntje, meest waargenomen soort in Zoetermeer

18 Het reguliere beheersoverleg van de verenigingen met de gemeente

Anke Smits

Het overleg vond plaats op vrijdag 9 november 2012 op het stadhuis. Namens de verenigingen waren aanwezig: Winfried van Meerendonk (VWZ), Sinie de Jonge (IVN), Henk Lubberding (KNNV) en Anke Smits (verslag), namens de gemeente waren aanwezig: Reinier Gillissen (beheermanager), Guus van Haastert (beheerder recreatiegebieden) en Johan Vos (stadsecoloog). Jan Hooegeveen (beheerder Rokkeveen) was afwezig met kennisgeving. Reinier heet iedereen welkom, daarna neemt Winfried het voortouw. De volgende onderwerpen kwamen aan de orde

De broedperiode

Op de hondenuitlaatkaart staat aangegeven dat deze in Zoetermeer eindigt op 1 juli. De verenigingen zouden graag zien dat dit 15 juli wordt conform de landelijke richtlijn. Afsproken is dat gekeken wordt of dat gewijzigd kan worden. Overigens heeft deze gemeentelijke regel juridisch geen enkele betekenis. De Flora- en faunawet stelt dat er geen broedende vogels verstoord mogen worden, ook als ze buiten deze periode broeden.

Het gemeentelijk maaibeleid

Sinie laat aan de hand van een aantal foto's zien wat goed gaat en wat beter kan. Zij stelt voor om het talud van de geluidswal langs de A12 in Rokkeveen aan de zuidkant slechts eenmaal per jaar te maaien. Dat levert meer plantensoorten en meer insecten op. Nadeel is dat de begroeiing dan sneller verruigt en daardoor minder bloemrijk wordt. Er wordt gezocht naar een compromis en Sinie komt met een voorstel. De noordkant van het talud is stijl, die mag best wat verruigen. Johan kwam met een voorstel om onderaan het talud een graspad te maaien.

Doordat dit jaar een aantal singels met een gazonbegroeiing in Rokkeveen na 1 en 15 september niet meer gemaaid worden, staan er veel paddenstoelen! Ook kunnen verschillende insecten zo beter overwinteren en ontstaat er ruimte voor nog wat nabloei. Het voorstel is om dit als regel in te voeren. Het nadeel van deze aanpak is dat het gras te lang de winter in gaat en dat het daardoor in het voorjaar meer werk oplevert bij het afruimen. Het gevaar van spoorvorming bij nattigheid in de late herfst daarentegen wordt hierdoor juist verkleind. Er zal ter plekken verder gekeken gaan worden.

Struwelen als bron van biodiversiteit

Waarom niet in bepaalde struwelen een tijdje niets doen vroegen verschillende aanwezigen zich af? Goed voor de struweelvogels waaronder de nachtegaal. Vervolgens ontstond een discussie over het natuurlijk groenbeheer waarbij veiligheid en het eventueel opheffen van paden aan bod kwamen. De beheerder maakte duidelijk dat er niet zomaar overal bomen en struiken worden omgehakt. Het streven is naar ruimtelijke variatie en een gevarieerdere leeftijdsopbouw. (Winter)roestplaatsen van ransuilen worden met rust gelaten.

Communicatie

Het idee werd geopperd om veranderingen van beheer op een informatiebord te laten zien. Duidelijk moet worden wat er gaat gebeuren en hoe het er uit gaat zien. Ook verwijzing naar een website is een mogelijkheid, misschien met een QR code op het bord? Veel mensen gebruiken tegenwoordig een smartphone. Vragen en klachten moeten wel serieus genomen worden maar het overgrote deel van de bewoners vindt het prima zoals het gaat, aldus de beheerder. Zo is er vaak discussie over de functie van houtrillen en of dit niet ten koste gaat van een mooie kruidlaag. Ook woekerende exoten zijn vaak een punt van ergernis.

Overleg met de waterschappen

De ervaringen met Schieland en Rijnland zijn goed geweest. Of er ook met Delfland gesproken moet worden is twijfelachtig. Het beheergebied van Delfland in Zoetermeer is minmaal.

De bijeenkomst eindigde met een aantal mededelingen.

De knotploeg gaat vanaf januari in het Noord Aa gebied aan de slag, ze beginnen bij de "Happy Moose".

Op 13 december neemt Johan afscheid, zie elders in dit blad.

De Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) wil in het najaar van 2014 de jaarlijkse binnenlandse werkweek in de omgeving van Zoetermeer organiseren.

Op 17 mei 2013 om 9.00 uur vindt het volgende overleg plaats.

19 Boekbespreking Winterflora bomen en struiken

Lodewijk van Duuren

Dirk Slagter (2012) Winterflora bomen en struiken. Herken bomen en struiken in de winter. Uitgeverij Natuurmedia, Amsterdam. Formaat 21,5 x 13 cm, 160 pp., circa 400 illustraties in zwart-wit, prijs 14,50 Euro. ISBN 978 90808 15872.

Dirk Slagter, biologie docent in Haarlem, werkte 25 jaar aan dit overzicht en maakte de meeste van de 400 tekeningen. Het boek behandelt 110 soorten en geslachten van bomen, struiken en houtige lianen. Het zijn naast algemene boom- en struiksoorten ook zeldzamere soorten met opvallende winterse kenmerken. Zowel de bladverliezende als groenblijvende bomen staan in het boek. Ook zijn naast inheemse bomen verscheidene gekweekte soorten opgenomen.

Aan de hand van negentien tabellen kunnen soorten met kenmerken van bast, takken, knoppen, bladeren en vruchten op naam gebracht worden. Pentekeningen en silhouetten van gedeelten van boom en struik zijn daarbij zeer behulpzaam.

Fig. 43 Omslag Winterflora bomen en struiken.

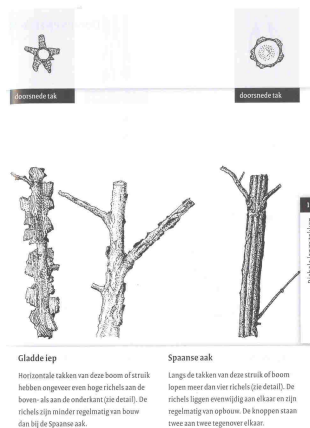

Fig. 44 Voorbeeld van een bladzijde uit Winterflora bomen en struiken.

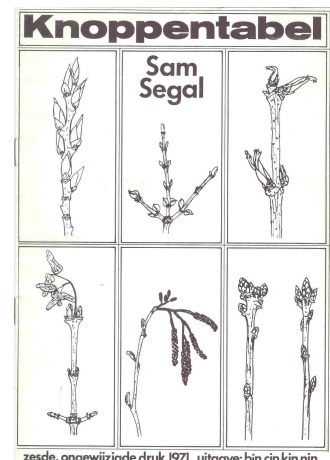

Fig. 45 Omslag Knoppentabel

Een grote verdienste van het boek is dat ten opzichte van de Knoppentabel van Sam Segal het aantal soorten veel uitgebreider is. Dat betekent dat een groot deel van de houtige gewassen in bossen, parken en tuinen met dit boekje in de winter gedetermineerd kunnen worden. De kenmerken kunnen overigens ook in de zomer handig zijn voor het op namen brengen van bomen en struiken.

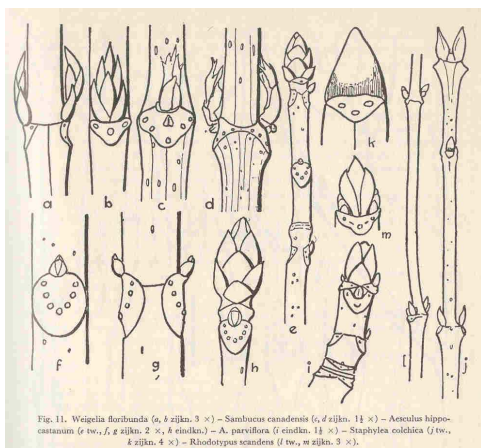

Fig. 46 Bladzijde uit het boek Nederlandse Dendrologie.

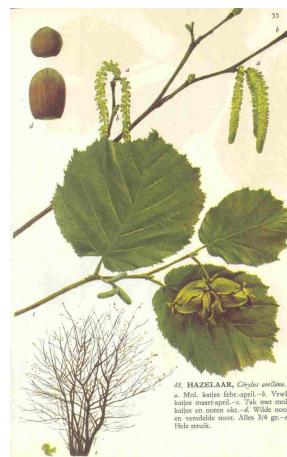

Fig. 47 Boomsilhouette in het boek Bomen en struiken in bos en veld.

In een aantal bomenboeken, bijvoorbeeld het aardige boekje "Bomen en struiken in bos en veld", vind je wintersilhouetten van de gehele boom of struik. Deze hadden in deze Winterflora bomen en struiken zeker niet misstaan, omdat deze silhouetten toch wel kenmerkend zijn.

Het boek bevat een register op wetenschappelijke namen en op Nederlandse namen. In de teksten staan alleen de Nederlandse namen, hetgeen mijns inziens een gemis is. Je moet zowel thuis zijn in Nederlandse en wetenschappelijke namen van bomen om via het eerste register bij de juiste soort te komen. Het vermelden van de wetenschappelijke naam bij de soort in de tekst geeft de lezer ook meer mogelijkheden om andere bronnen te raadplegen.

Jammer, maar niet noodzakelijk voor gebruik van het boek, is het ontbreken van een voorwoord met de voorgeschiedenis van het boek. Het komt namelijk niet zomaar uit de lucht vallen, maar heeft enkele voorgangers gehad. Voor de leek was er de knoppentabel van Sam Segal, waarmee de meest voorkomende bomen in de winter op naam gebracht konden worden. Voor de vakman was er de tabel naar winterkenmerken van de auteur Boom in zijn standaardwerk "Nederlandse Dendrologie". Volgens de boekbespreking van Nienke Beintema kreeg Dirk Slagter Sam Segal's Knoppentabel van een leerling cadeau, hetgeen de aanleiding was voor het schrijven van zijn Winterflora bomen en struiken.

Bronnen

- Nienke Beintema (2012). Veel te zien aan winterbomen. Bionieuws editie 20, 15-12-2012.
- B.K. Boom (1972) Tabel tot het bepalen van de geslachten met behulp van winterkenmerken. In: Nederlandse Dendrologie, achtste druk: 54-83.
- Sam Segal (1971) Knoppentabel. Uitgave BJN, CJN, KJN en NJN. Zesde ongewijzigde druk. 13 pp.
- Helge Vedel en Johan Lange (1964) Bomen en struiken in bos en veld. Moussault, Amsterdam. 220 pp.

20 NoordNatuurNieuws, Winter 2013

Marianne Ketting

Iedereen houdt van vogels. Nou ja, bijna iedereen. Er zijn natuurlijk mensen die een vogelfobie hebben overgehouden aan "The Birds" van Alfred Hitchcock. Deze horrorfilm uit 1963 zit zo verankerd in het collectief geheugen dat de doorsnee reactie op een hemelverduisterende vlucht vogels nog altijd is: brrrrr! Net Hitchcock....

Ooit hadden we een (overigens heel aardige en slimme) bovenbuurvrouw die hevig ontstelde toen zij ontdekte dat onze parkietjes soms los door de kamer scharrelden. Het bezorgde haar nachtmerries waarin de diertjes zich via de schoorsteen een weg pikten naar haar sponde. Gelukkig viel haar angst te bezweren met een stukje kippengaas aan de kachelpijp. Zou je "The Birds" nu terugzien, dan begreep je vast niet meer waarom je het destijds zo beklemmend vond. Die doorzichtige trucs, die dik opgelegde griezeleffecten... Waarschijnlijk zou je je vooral ergeren aan het gesol met vogels die "eng" moesten doen. Dode tot marionet verbouwde vogels, houterig flappend aan draadjes. Opgezette maar ook levende vogels die waren vastgeplakt of -gebonden aan het decor. Doodsbange panisch fladderende vogels. Heeft zich daar ooit, toentertijd, een dierenbeschermmer over opgewonden?

Fig. 48 The birds Hitchcock

Fig. 49 Earthflight

Fig. 50 Vogel met camera

Iedereen houdt van vogels. En dus keek of kijkt iedereen naar "Earthflight". Opnieuw zo'n weergaloze BBC-documentaire, gemaakt met heel veel geld, geduld, vakmanschap en "de meest geavanceerde technieken". Iedereen die ik erover hoor vindt het een kunststuk. En reken maar dat ik geniet van zulke wondermooie natuuroptnamen. Diep respect voor de toewijding van de filmers! Maar als Kunst te gekunsteld wordt, beland je toch echt in de Kitsch...

Pure natuur was de regie kennelijk te gewoontjes en dus moeten de trekvogels voor de film 's werelds toeristische toppers aandoen. Middels digitaal knip- en plakwerk vliegen er kraanvogels over bloeiende

bollenvelden, oerwoudpapegaaien langs de Opera van Sydney en doorkruist dezelfde bonte postduif het ene moment de Taj Mahal en even later een kamelenmarkt aan de andere kant van de Himalaya. Nu is zulk digitaal plakwerk natuurlijk aanmerkelijk diervriendelijker dan de concrete lijmpot waarmee Hitchcock zijn kraaien vastzette. Maar wat te denken van de gemanipuleerde vogels in Earthflight? Gansjes die door valse inprenting een vliegtuig als soortgenoot achterna vliegen; afgerichte roofvogels met een camera op de rug gesjord? Geen echt dierenleed, wel circuskunstjes. Moet je dat willen in een natuurfilm?

Jammer ook dat de regie bij het monteren gebruik meende te moeten maken van het oude Hollywoodhandboek "Thrillereffecten Voor Beginners". Opgefokte geluidseffecten. Pathetische muziek. Zodra een speurende roofpiet in beeld komt zwellen violen dreigend aan. Waar het de acterende vogels even tegenzit, rolt de vertelstem het doemscenario uit: De blauwvleugelara's hebben giftig fruit gegeten! Zij moeten hoognodig hun medicijn gaan innemen... maar er loopt een jaguar in de weg... de tijd dringt... met hun laatste krachten zoeken zij een andere bron... waar een nieuwe op prooi beluste rover loert... Wordt dit hun ondergang? Je zou toch zomaar denken dat de natuur haar eigen grootste vijand is. Waarbij ik, eerlijk is eerlijk, moet toegeven dat mijn sentimenteel oma-hart evenzeer moeite heeft bij het gejubel van de commentaarstem als leeuwen een pasgeboren zebra'tje uiteenscheuren. "Gelukkig! Eindelijk kunnen dan toch de gieren hun honger stillen!"

Ik weet het wel: een dergelijke dure groot opgezette productie moet om zakelijke redenen een zo breed mogelijk publiek aanspreken. Als we als natuurliefhebbers van dit soort fraaie opnamen willen genieten, dan zullen we de trucs en het effectbejag voor lief moeten nemen. Misschien kijkt men over 50 jaar wel net zo gniffelend tegen de filmfoefjes aan als wij nu doen bij The Birds van 50 jaar geleden. Misschien moeten we blij zijn met alles wat belangstelling voor de natuur aanmoedigt. Maar toch was het fijn om er even tegen u, als natuurpuristen, over te kunnen zeuren.

21 Lidmaatschap, namen, agenda

Redactie kwartaalbericht

Johan Vos (023-5280231)
joan@vosdenhartog.demon.nl
 Taeke M. de Jong (079-3516599)
 Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer
 Email T.M.deJong@tudelft.nl

Ik wil ook lid worden

van de KNNV + afdeling Zoetermeer
 O > als lid á € 32,50 per jaar
 O > als huisgenootlid á € 27,50 per jaar
 deze leden ontvangen dit blad, het landelijke KNNV-
 blad Natura, korting op de KNNV-uitgaven en het
 recht op deelname aan KNNV-kampen

Inleverdatum aprilnummer: voor 20 maart 2013.
 Handgeschreven tekst een maand vóór deze
 datum inleveren.

naam

.....

Bestuur 2013

Henk Lubberding (voorzitter) 079-3219841
 Leiwater 1. Email: waglub@xs4all.nl
 Lodewijk van Duuren (secretaris) 079-3214149
 Fred Jansen (penningmeester)
 Tilly Kester en Hans Bieze (leden)

adres

.....

postcode

.....

Auteurs in 2013

Lodewijk van Duuren Joke de Ridder
 Adri de Groot Kees Scholtes
 Sinie de Jonge Anke Smits
 Marianne Ketting Nel Sonneveld
 Arie Koster Kars Veling
 Mathieu van Leeuwen Johan Vos
 Henk Lubberding

telefoon

.....

Email

.....

handtekening

.....

Actuele activiteiten op natuur- en milieugebied in Zoetermeer kunt u vinden op de gemeentelijke website die u via de link: <http://www.zoetermeer.nl/index.php?mediumid=9&pagid=1098> rechtstreeks kunt benaderen.

22 Leden en sympathisanten van de KNNV-afd. Zoetermeer

(aanvullingen en fouten graag mailen aan t.m.dejong@tudelft.nl)

Balster	Wouter	Bonte Oslaan 12	2241 XD	Wassenaar		w.a.balster@gmail.com
Berge Henegouwen	Arno van	Scheveningsebos 15	2716 HT	Zoetermeer		arnovbh@xs4all.nl
Bieze	Hans	Filmiaan 7	2726 RN	Zoetermeer	079-3421351	hans.bieze@online.nl
Bolle	Rob	John Fordstrook 16	2726 TG	Zoetermeer	079-3317697	robanbolle@ziggo.nl
Bruyn	Anke de	Klipperkade 160	2725 HC	Zoetermeer	079-3413687	ankedb@hotmail.com
Denters	Ton	Waterpoortweg 401b	1051 PX	Amsterdam		tondenters@hetnet.nl
Dorèl	Frank	Moldaustroom 27	2721 BX	Zoetermeer		
Duuren	Lodewijk van	Theo Thijssenhove 25	2726 CE	Zoetermeer	079-3214149	lodewijk.henriette@orange.nl
Graaff	Ilona	Langenhorststraat 48 Abert Schweitzerlaan	2251 SN	Voorschoten	071-8802114	ifdegraaff@gmail.com vogeldagboek@vogeldagboek.nl
Groot	Adri de	19	2731 EA	Benthuizen	079 3313200	
Hakkenes	Frits	Cesar Frankrode 36	2717 BE	Zoetermeer	079 3418691	wjhakkennes@gmail.com
Hoogvliet	Hanneke	De Collignystraat 3 Albert Schweitzersingel	2713 EA	Zoetermeer		hoogvliet@bergit.nl
Janssen	Fred	133	2719 DZ	Zoetermeer	079-3621146	fredenbar@planet.nl
Jong	Taeke de	Marsmanhove 2	2726 CM	Zoetermeer	079-3516599	T.M.deJong@tudelft.nl
Jong	Annet de	Pelschans 41	2728 GM	Zoetermeer	079-3422924	beirawa@planet.nl
Kester	Tilly	Vuurdoornpark 98	2724 HL	Zoetermeer	079-3412605	tilenwim@xs4all.nl
Kester (NME-bieb entresol gemeente)	Tilly	Vuurdoornpark 98	2724 HL	Zoetermeer	079-3412605	
Ketting	Marianne	Ter Apelerstraat 30A	9551 XK	Sellingen	0599 324586	m.ketting@hetnet.nl
KNNV landelijk Koelewijn, Alfrink College Biologie		Postbus 310	3700 AH	Zeist	030-2314797	bureau@knnv.nl
Kok	Steven	Werflaan 45	2725 DE	Zoetermeer	079-3314231	KWL@alfrink.nl
Koomen-Roggeveen	Jan	Meerpolder 5	2717 PA	Zoetermeer	079-3520377	
Koster-Smaal	An	Oudhoornstraat 13	2729 DD	Zoetermeer		
Kreike	Marja	Dunantstraat 1143	2713 TN	Zoetermeer	079-3165439	ae.koster-smaal@hetnet.nl
Lange	Bob de	Radijsakker 7	2723 TJ	Zoetermeer	079-3410296	m.kreike@tiscali.nl
Liefde	Bob de	Turfberg 28	2716 LV	Zoetermeer	079-3200516	bobdelange@orange.nl
Lubberding	Wim	Vuurdoornpark 98	2724 HL	Zoetermeer	079-3412605	tilenwim@xs4all.nl
Lurks	Henk	Leiwater 1	2715 BA	Zoetermeer	079 3219841	waglub@xs4all.nl
Meerendonk	Marco	Bachrode 8	2717 AN	Zoetermeer	079-3510523	mlurks@xs4all.nl
Poelgeest (KNNV Delft)	Winfried van	Koningstraat 31	2713 EP	Zoetermeer		wwavanmeerendonk@planet.nl
Ponten-Hagenaar	Geert van	Postbus 133	2600 AC	Delft	015 2610048	afd.RegioDelft@knnv.nl
Reeder	Fred	Da Sangalloruimte 1	2728 MX	Zoetermeer	079-3319907	
Rheenen	Agnes	Tijberg 44	2716 LJ	Zoetermeer	079-3213612	josafre@orange.nl
Ridder	Agnes	Leidseweg 147	3533 HD	Utrecht	079-3169759	agnes.van.rheenen@xs4all.nl
Sonneveld	Joke de	Diabaas 1	2719 RW	Zoetermeer	079-3616973	jokederidder@ziggo.nl
Smits	Nel	Ibsenzijde 17	2725 NX	Zoetermeer		sonnp@casema.nl
Snoek	Anke	Mendelssohnrode 48	2717CS	Zoetermeer	079-3511293	jm.smits@planet.nl
Starink	Monique	Zijlberg 38	2716 NB	Zoetermeer	079-3520329	radius.snoek@casema.nl
Stichting Bomen over Leven	Ben	Constantijnstraat 16	2712 CZ	Zoetermeer	079-3164009	bstarink@yahoo.com
Stijn	Listzrode 19	2712 EW	Zoetermeer			-
Tol	Hans	Parklaan 69	2171 EC	Sassenheim	0252-221183	deduinrel@hetnet.nl
Tol-Bakker	Marcel van der	Bertramvaart 12	2724 TE	Zoetermeer	079-3427474	ijsduiker@yahoo.com
Vos	Marga van der	Bertramvaart 12	2724 TE	Zoetermeer	079-3427474	ijsduiker@yahoo.com
Wardenier	Johan	Landzichtlaan 36	2101 ZJ	Heemstede	023-5280231	johan@vosdenhartog.demon.nl
Wagner	Arjen	Nimfkruidvaart 38	2724 SV	Zoetermeer	06-52681238	pam-ar@ziggo.nl
Zalinge	Anneke	Leiwater 1	2715 BA	Zoetermeer	079-3219841	waglub@xs4all.nl
Zwarekant	Johan van	J.W. Frisostraat 191	2713 CD	Zoetermeer	079-3165306	
Zwet	Ineke	Stadhoudersring 706	2713 GW	Zoetermeer	079-3310369	
		Penninghove 1	2726 BT	Zoetermeer	079-3516932	

Nederlandse naam	Srtnr	1	2	6	7	8	9	10	11	12	13	14	#soorten tot nu	#waarnemingen tot nu	#waarnemingen 2012	km-hok uurhok kaart
waarnemers	streeplijst	1 PW	2 PW	6 PW	7 PW	8 PW	9 PW	10 PW	11 PW	12 PW	13 PW	14 VOS				
datum	datum	7-apr	26-apr	1-jun	14-jun	28-jun	15-jul	26-jul	amjj	2-aug	11-aug	23-aug	6-sep	7-okt	diverse	
Binnen Zoetermeer																
Buiten																
Waarnemingen tot nu																
Hokken tot nu																
kale jonker	00335						x						83	925	32530	57 32
kalmoes	00007		x				x						78	678	29130	57 54
kamgras	00386												80	845	31530	57 25
kamille, echte	00794				x	x							78	270	16630	56 45
kamille, gele	00064												101	545	24930	57 13
kamille, reukeloze	00795						x						175	662	24330	57 21
kamille, schijf-	00796						x						161	925	32530	57 32
karmozijnbes, oosterse	01823												110	1466	35330	57 31
kattenkruid, grijs	05364												138	299	19630	58 32
kattenstaart, grote	00785												126	678	29130	57 54
kers, gewone vogel-	01019												87	845	31530	57 25
kikkerbeet	00640			x									61	270	16630	56 45
klaproos, bleke	00915												84	545	24930	57 13
klaproos, bleke	00915												34			diverse
klaproos, grote	00916															
klaproos, ruige	00914															
klaver, basterd-	01301															
klaver, honing-, citroengele	00812															
klaver, honing-, goudgele	00810															
klaver, honing-, witte	00809															
klaver, hop-	00799															
klaver, kleine	01299															

Nederlandse naam	Srtnr	1	2	6	7	8	9	10	11	12	13	14	#soorten tot nu	#waarnemingen tot nu	#waarnemingen 2012	km-hok uurhok kaart
waarnemers	streeplijst	1 PW	2 PW	6 PW	7 PW	8 PW	9 PW	10 PW	11 PW	12 PW	13 PW	14 VOS				
datum	datum	7-apr	26-apr	1-jun	14-jun	28-jun	15-jul	26-jul	amjj	2-aug	11-aug	23-aug	6-sep	7-okt	diverse	
Binnen Zoetermeer																
Buiten																
Waarnemingen tot nu																
Hokken tot nu																
klaver, rode	01305												83	925	32530	57 32
klaver, witte	01306												78	678	29130	57 54
klaverzuring, gehoornde	00910												80	845	31530	57 25
klaverzuring, stijve	00911												78	270	16630	56 45
kleefkruid	00546												101	545	24930	57 13
klimop	00598												175	662	24330	57 21
klit, gewone	02457												161	925	32530	57 32
klokje, akker-	00195												110	1466	35330	57 31
klokje, karpaten-	05387												138	299	19630	58 32
klokje, kruip-	05352												126	678	29130	57 54
klokje, ruig	00199												87	845	31530	57 25
knoopkruid	01766												61	270	16630	56 45
knopherik	01061												84	545	24930	57 13
knopkruid, harig	00544												34			diverse
koekoeksbloem, avond-	00805															
koekoeksbloem, dag-	00807															
koekoeksbloem, echte	00772															
koninginnenkruid	00490															
kornoelje, canadese	05525															
kornoelje, rode	00355															
krabbenscheer	01255															
kransgras	05456															

Nederlandse naam	Srtnr	1	2	6	4	5	7	8	3	9	10	11	12	13	14	#soorten tot nu	#waarnemingen tot nu	#waarnemingen 2012	datum	waarnemers	streeplijst	km-hok	uurhok	kaart		
																									15	16
		PW	PW	PW	PW	PW	PW	PW	AS	PW	PW	PW	PW	PW	VOS	83	925	32530	7-apr	1			32	57	32	
																78	678	29130	26-apr	2			54	57	54	
																80	845	31530	1-jun	6			25	57	25	
																78	270	16630	14-jun	4			45	56	45	
																101	545	24930	28-jun	5			13	57	13	
																175	662	24330	15-jul	7			21	57	21	
																161	925	32530	26-jul	8			32	57	32	
																110	1466	35330	amjj	3			31	57	31	
																138	299	19630	2-aug	9			32	58	32	
																126	678	29130	11-aug	10			54	57	54	
																87	845	31530	23-aug	11			25	57	25	
																61	270	16630	6-sep	12			45	56	45	
																84	545	24930	7-okt	13			13	57	13	
																34			diverse	14						
																Waarnemingen tot nu										
																Hokken tot nu										
																15	PW	17-mei	45				44	30	47	44
																16	PW	19-jul	32				44	30	47	44
																17	PW	22-sep	38				44	30	47	44

Nederlandse naam	Srtnr	1	2	6	4	5	7	8	3	9	10	11	12	13	14	#soorten tot nu	#waarnemingen tot nu	#waarnemingen 2012	datum	waarnemers	streeplijst	km-hok	uurhok	kaart		
																									15	16
		PW	PW	PW	PW	PW	PW	PW	AS	PW	PW	PW	PW	PW	VOS	83	925	32530	7-apr	1			32	57	32	
																78	678	29130	26-apr	2			54	57	54	
																80	845	31530	1-jun	6			25	57	25	
																78	270	16630	14-jun	4			45	56	45	
																101	545	24930	28-jun	5			13	57	13	
																175	662	24330	15-jul	7			21	57	21	
																161	925	32530	26-jul	8			32	57	32	
																110	1466	35330	amjj	3			31	57	31	
																138	299	19630	2-aug	9			32	58	32	
																126	678	29130	11-aug	10			54	57	54	
																87	845	31530	23-aug	11			25	57	25	
																61	270	16630	6-sep	12			45	56	45	
																84	545	24930	7-okt	13			13	57	13	
																34			diverse	14						
																Waarnemingen tot nu										
																Hokken tot nu										
																15	PW	17-mei	45				44	30	47	44
																16	PW	19-jul	32				44	30	47	44
																17	PW	22-sep	38				44	30	47	44

Nederlandse naam	Srtnr	#soorten tot nu														#soorten tot nu	#waarnemingen tot nu	#waarnemingen 2012	km-hok	uurhok	kaart																
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14																						
		Binnen Zoetermeer														Buiten																					
		Binnen Zoetermeer														Buiten																					
waarnemers	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																					
datum	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																					
waarnemers	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																					
streeplijst	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																					
melkdistel, akker-	02324	x														155	45																				
melkdistel, gekroesde	01224				x		x	x				x	x		x	144	43																				
melkdistel, gewone	01225			x		x		x	x		x		x	x	x	131	44																				
moederkruid	00320									x						38	22																				
moeraskers	01076											x				64	36																				
morgenster, gele	02418				x	x				x						75	32																				
morgenster, paarse	01293															305714 - 7/6	24	16																			
mosterd, zwarte	00152				x	x				x					x	101	41																				
mottenkruid	01338															305734 - 6/7	5	3																			
munt, aar-	01817										x					2	2																				
munt, water-	00813	x				x	x		x		x	x		x	x	134	42																				
munt, wollige	01772															305753 - 31/7	6	6																			
muur, moeras-	01247															3	2	x																			
muur, vogel-	01250	x	x	x	x	x		x	x	x	x		x		x	149	43	x																			
muur, water-	00847															305724 - 9/8	6	5																			
muurpeper	01175							x				x				42	24																				
muursla	00839		x								x					15	8																				
muursla	00839															305734 - 6/7	15	8																			
naalbaar, groene	01197											x				6	5																				
nachtschade, beklierde	01738			x								x				11	6																				
nachtschade, zwarte, s.s.	01219									x				x		80	41																				
nagelkruid, geel	00579	x	x	x	x	x		x	x	x		x	x		x	128	32																				

Nederlandse naam	Srtnr	#soorten tot nu														#soorten tot nu	#waarnemingen tot nu	#waarnemingen 2012	km-hok	uurhok	kaart																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14																							
		Binnen Zoetermeer														Buiten																						
		Binnen Zoetermeer														Buiten																						
waarnemers	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																						
datum	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																						
waarnemers	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																						
streeplijst	streeplijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Buiten																						
ooievaarsbek, beemd-	00573																																					
ooievaarsbek, berm-	00575																																					
ooievaarsbek, donkere	00572																																					
ooievaarsbek, kleine	00574																																					
ooievaarsbek, ronde	00577	x																																				
ooievaarsbek, ronde	00577																																					
ooievaarsbek, slipbladige	00570																																					
ooievaarsbek, zachte	00571	x	x		x																																	
orchis, bijen-	00880																																					
orchis, brede	00886																																					
orchis, riet-	00890																																					
orchis, wespen-, brede	00460																																					
ossentong, overblijvende	01871	x																																				
paardenbloem	02430	x	x		x	x	x																															
pastinaak	00922	x																																				
peen	00394																																					
penningkruid	00782	x																																				
perzikkruid	00977																																					
phacelia	01820																																					
pijlkruid	01114																																					
pijlkruid, breed	05437																																					
pinksterbloem	00205	x	x																																			

Nederlandse naam	Srtnr	km-hok uurhok kaart	#soorten tot nu		datum	waarnemers	streeplijst	#waarnemingen tot nu		#waarnemingen 2012
			1	2				3	4	
Binnen Zoetermeer										
Buiten										
Waarnemingen tot nu										
Hokken tot nu										
struisgras, gewoon	00019		83	925	1 PW 7-apr			15	296	30
tandzaad, knikkend	00141		78	678	2 PW 26-apr			16	296	30
tandzaad, smal	00142		80	845	6 PW 1-jun			17	296	30
tandzaad, zwart	00143		78	270	4 PW 14-jun					
tarwe	01839		101	545	5 PW 28-jun					
teunisbloem, grote	00873		175	662	7 PW 15-jul					
teunisbloem, middelste	05457		161	925	8 PW 26-jul					
timotee gras	00932		110	1466	3 AS amjj					
torkruid, pijp-	00869		138	299	9 PW 2-aug					
torkruid, water-	00868		126	678	10 PW 11-aug					
valeriaan, echte	01333		87	845	11 PW 23-aug					
varkensgras, gewoon	00968		61	270	12 PW 6-sep					
varkenskers, kleine	00358		84	545	13 PW 7-okt					
veenwortel	00967		34		14 VOS diverse					
veldkers, bos-	00202									
veldkers, kleine	00203									
vergeet-mij-nietje, akker-	00840									
vergeet-mij-nietje, bos-	00846									
vergeet-mij-nietje, moeras-	01494									
vergeet-mij-nietje, vroeg	01626									
vetkruid, wit	01176									
vetkruid, wit	01176									

Nederlandse naam	Srtnr	km-hok uurhok kaart	#soorten tot nu		datum	waarnemers	streeplijst	#waarnemingen tot nu		#waarnemingen 2012
			1	2				3	4	
Binnen Zoetermeer										
Buiten										
Waarnemingen tot nu										
Hokken tot nu										
vijfvingerkruid	01010		83	925	1 PW 7-apr			15	296	30
vingergras, harig	00408		78	678	2 PW 26-apr			16	296	30
vingergras, harig	00408		80	845	6 PW 1-jun			17	296	30
viooltje, bos-, bleeksporig	01387		78	270	4 PW 14-jun					
viooltje, bos-, donkersporig	01386		101	545	5 PW 28-jun					
viooltje, maarts	01384		175	662	7 PW 15-jul					
vlambekje	00745		161	925	8 PW 26-jul					
vlier, gewone	01133		110	1466	3 AS amjj					
vlinderstruik	05032		138	299	9 PW 2-aug					
vogelmelk, gewone	00896		126	678	10 PW 11-aug					
vogelmelk, knikkende	00895		87	845	11 PW 23-aug					
vossenstaart, geknikte	00040		61	270	12 PW 6-sep					
vossenstaart, grote	00042		84	545	13 PW 7-okt					
vroegeljing	00483		34		14 VOS diverse					
vrouwenmantel, fraaie	01648									
walstro, glad	00550									
walstro, moeras-	02376									
waterbies, gewone	00437									
watereppe, kleine	01215									
watergentiaan	00867									
waterkers, gele	01074									
waterkers, slanke	00859									

Nederlandse naam	Srtnr	1 PW 7-apr	2 PW 26-apr	6 PW 1-jun	4 PW 14-jun	5 PW 28-jun	7 PW 15-jul	8 PW 26-jul	3 AS amjij	9 PW 2-aug	10 PW 11-aug	11 PW 23-aug	12 PW 6-sep	13 PW 7-okt	14 VOS diverse	#soorten tot nu		#waarnemingen tot nu		#waarnemingen 2012		km-hok uurhok kaart				
																83	925	83	925	83	925		83	925	30	47
																Waarnemingen tot nu	Hokken tot nu									
																Binnen Zoetermeer		Buiten								
																15 PW 17-mei	45	296	30	47	44					
																16 PW 19-jul	32	296	30	47	44					
																17 PW 22-sep	38	296	30	47	44					
waterlelie, witte	00866			x	x	x											49	26								
waterpeper	00972																17	10	x		x					
waterpest, smalle	00442										x			x			25	17								
waterranonkel, stijve	01046																21	16		x						
waterweegbree, grote	00028				x	x		x		x	x			x			77	40								
waterweegbree, slanke	00027				x	x				x							23	15								
wederik, grote	00784												x				8	6	x							
wederik, grote	00784									305754 - 31/7																
wederik, punt-	01867						x	x									18	13								
weegbree, grote	00947	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		216	46	x	x						
weegbree, hertshoorn-	00944				x												20	10								
weegbree, hertshoorn-	00944						305734 - 6/7																			
weegbree, smalle	00946	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			207	46								
wikke, heggen-	01373				x												8	6								
wikke, smalle	05454				x		x	x		x							143	45								
wikke, vierzadige, s.s.	01375									x							19	13								
wikke, voeder-	01372									x							4	4								
wikke, vogel-	01369				x		x		x	x							94	39								
wilde bertram	00005						305811 - 23/7										29	15								
wilg, grauwe	01119									x				x			43	30								
wilg, schiet-	01116									x							67	38								
wilgenroosje, harig	00451	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			198	46								

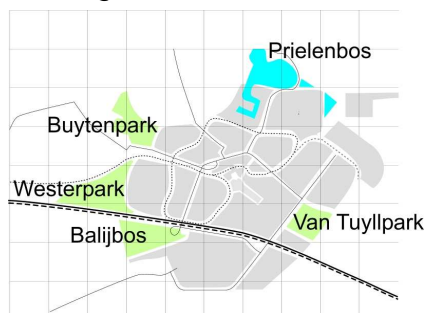
Nederlandse naam	Srtnr	1 PW 7-apr	2 PW 26-apr	6 PW 1-jun	4 PW 14-jun	5 PW 28-jun	7 PW 15-jul	8 PW 26-jul	3 AS amjij	9 PW 2-aug	10 PW 11-aug	11 PW 23-aug	12 PW 6-sep	13 PW 7-okt	14 VOS diverse	#soorten tot nu		#waarnemingen tot nu		#waarnemingen 2012		km-hok uurhok kaart				
																83	925	83	925	83	925		83	925	30	47
																Waarnemingen tot nu	Hokken tot nu									
																Binnen Zoetermeer		Buiten								
																15 PW 17-mei	45	296	30	47	44					
																16 PW 19-jul	32	296	30	47	44					
																17 PW 22-sep	38	296	30	47	44					
winde, akker-	00350																51	29								
winde, haag-	00188				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			189	45								
witbol, gestreepte	00631				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		237	46	x		x					
witte krodde	01281																106	42								
wolfsmelk, tuin-	00498				x					x	x						78	35								
wolfspoot	00780									x			x	x			68	32								
wormkruid, boeren-	01260					x			x	x	x			x			87	36								
zandkool, grote	00410																35	22								
zandkool, kleine	00409																22	15								
zandraket	00081				x												31	19								
zeepkruid	01139																12	9								
zegge, moeras-	00212												x				3	3								
zegge, oever-	00259																46	28		x						
zegge, ruige	00235										x	x					150	42								
zegge, vos-, valse	00245																63	31								
zevenblad	00011	x	x										x	x			117	38								
zilver schoon	01006	x	x										x	x			186	46		x						
zuring, berm-	01095																43	25		x						
zuring, goud-	01100																20	15								
zuring, kluwen-	01097											x					80	38			x					
zuring, krul-	01098											x	x	x			157	46								
zuring, moeras-	01102																34	22								

24 Paddenstoelenwaarnemingen 2012

Sinie de Jonge

2012 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

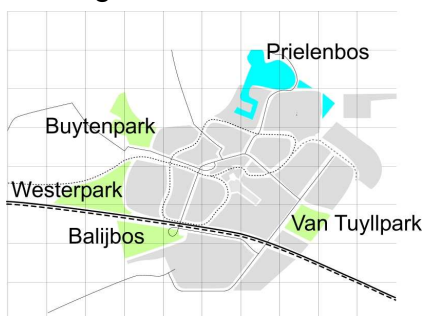

19-apr	3-mei	7-jun	19-jul	2-aug	16-aug	1-sep	6-sep	20-sep	4-okt	18-okt	15-nov
Balijbos	Westerpark (Turfberg)	Balijbos	Westerpark (Heuvelweg)	Westerpark (Meerzichtlaan)	Prielenbos	Balijbos (NMV excursie)	Buytenpark	van Tuylpark	Spectrumsingel + Hoekstrapark	Westerpark (Meerzichtlaan)	Balijbos
aantal soorten	29	37	21	25	23	31	55	29	33	21	49

001.070 Ag Straatchampignon	Agaricus bitorquis							x	x		x
001.450 Ag Panterchampignon	Agaricus impudicus										x
001.469 Ag Karbolchampignon	Agaricus xanthoderma										x
550.010 As Grote oranje bekerzwam	Aleuria aurantia		x								
902.090 My Lang netwatje	Arcyria obvelata					x					
260.010 Ph Viltig judasoor	Auricularia mesenterica		x	x	x			x			
261.010 Ap Vals judasoor	Auriculariopsis ampla		x		x			x			x
566.010 As Geel schijfzwammetje	Bisporella citrina					x					
566.040 As Zwavelgeel schijfzwammetje	Bisporella sulfurina										x
266.010 Ap Grijze buisjeszwam	Bjerkandera adusta		x	x	x		x				x
266.020 Ap Rookzwam	Bjerkandera fumosa		x					x			x
008.040 Ag Teer kleefhoedje	Bolbitius pluteoides							x			
008.070 Ag Dooiergele mestzwam	Bolbitius vitellinus		x								
273.010 Ph Geel hoorntje	Calocera cornea				x	x	x	x	x		
204.010 Ga Plooiervoetstufzwam	Calvatia excipuliformis									x	
013.020 Ag Brandnetelklokje	Calyptella capula					x	x	x			
906.010 My Gewoon ijsvingertje	Ceratiomyxa fruticulosa				x			x			
714.010 As Zwarte viltzwam	Chaetosphaerella phaeostroma		x								x
281.010 Ap Paarse korstzwam	Chondrostereum purpureum										x
286.020 Ap Witte koraalzwam	Clavulina coralloides						x	x	x	x	
022.100 Ag Kleine bostrechterzwam	Clitocybe candicans								x		
024.040 Ag Bundelcollybia	Collybia confluens					x					
110.020 Ag Voorjaarsbreeksteeltje	Conocybe aporos		x								
110.030 Ag Franjebreeksteeltje	Conocybe appendiculata							x			
025.120 Ag Izabelkleurig breeksteeltje	Conocybe lactea					x					
110.180 Ag Kleibosbreeksteeltje	Conocybe vestita							x			
026.040 Ag Grote kale inktzwam	Coprinus atramentarius										x
026.050 Ag Kastanje-inktzwam	Coprinus auricomus		x			x	x				
026.100 Ag Geschubde inktzwam	Coprinus comatus								x	x	x
026.170 Ag Zwerminktzwam	Coprinus disseminatus		x			x	x	x	x		x
026.180 Ag Grote viltinktzwam	Coprinus domesticus						x	x	x		
026.960 Ag Kleinsporig plooirokje	Coprinus kuehneri							x			
026.420 Ag Hazepootje	Coprinus lagopus							x			x
027.220 Ag Geen Nederlandse naam	Coprinus lilatinctus							x			
026.460 Ag Gewone glimmerinktzwam	Coprinus micaceus								x		x
026.570 Ag Plooirokje	Coprinus plicatilis							x			
026.780 Ag Kleine viltinktzwam	Coprinus xanthothrix							x			

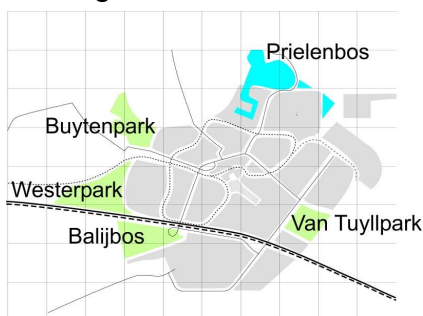

2012 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

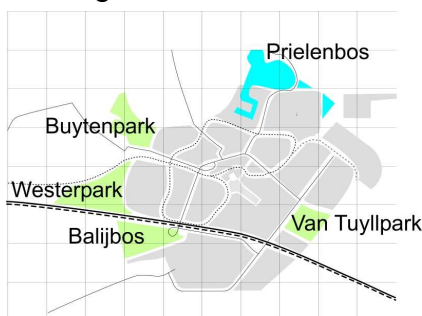
		19-apr	3-mei	7-jun	19-jul	2-aug	16-aug	1-sep	6-sep	20-sep	4-okt	18-okt	15-nov
		Balijbos	Westerpark (Turfberg)	Balijbos	Westerpark(Heuvelweg)	Westerpark (Meerzichtlaan)	Prielenbos	Balijbos (NMV excursie)	Buytenpark	van Tuyllpark	Spectrumsingel + Hoekstrapark	Westerpark (Meerzichtlaan)	Balijbos
582.010	As Besuikerd mestdwergschijfje								x				
417.060	Ap Bleke borstelkurkzwam	x	x	x				x	x	x			
031.040	Ag Rondsporig oorzwammetje				x								
031.041	Ag Rondsporig oorzwammetje (ces.)											x	x
031.070	Ag Bleek oorzwammetje				x	x		x					x
031.100	Ag Week oorzwammetje	x	x					x	x	x			x
586.020	As Waterknoopje		x										
207.030	Ga Gestreept nestzwammetje						x						
299.039	Ph Oranje druppelzwam s.l.	x	x	x		x		x		x			
302.010	Ap Roodporiehoutzwam							x		x			x
588.010	As Kogelhoutskoolzwam	x	x					x					x
592.030	As Korstvormig schorsschijfje					x							
593.020	As Eikeschorsschijfje		x										
040.200	Ag Harde voorjaarssatijnzwam		x										
040.710	Ag Stinksatijnzwam									x	x	x	
310.030	Ph Eiketrijzwam	x		x									x
045.012	Ag Gewoon fluweelpootje (vel.)					x							x
046.050	Ag Kraagmosklokje							x					
319.010	Ap Platte tonderzwam	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x
211.140	Ga Gekraagde aardster												x
054.060	Ag Radijsvaalhoed										x		
054.270	Ag Oranjebloesemzwam							x		x			
614.050	As Witte kluiwzwam												x
614.080	As Zadelkluiwzwam							x					
056.020	Ag Smeerwortelmycena											x	
331.011	Ph Echt judasoor	x	x	x	x	x		x					x
059.089	Ag Zwartwordende wasplaat					x							
014.059	Ag Gewoon sneeuwzwammetje												x
622.010	As Essevieskelkje							x					
626.020	As Roestbruine kogelzwam	x											
626.040	As Kleinsporige kogelzwam					x		x					
626.060	As Vergroeide kogelzwam		x			x							
626.150	As Vlakke essenkogelzwam		x										
064.680	Ag Violetbruine vezelkop (maj.)											x	
064.401	Ag Witte satijnvezelkop							x		x			
064.640	Ag Kleinsporige vezelkop											x	
064.339	Ag Geelbruine spleetvezelkop							x					
064.980	Ag Populiervezelkop									x			
067.030	Ag Gewone fopzwam					x		x	x	x	x	x	
589.060	As Kortharig franjekelkje												x
069.130	Ag Haagbeukmelkzwam					x							
069.140	Ag Populiermelkzwam											x	
069.180	Ag Vaaggeordelde melkzwam									x			

2012 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

		19-apr	3-mei	7-jun	19-jul	2-aug	16-aug	1-sep	6-sep	20-sep	4-okt	18-okt	15-nov
		Balijbos	Westerpark (Turfberg)	Balijbos	Westerpark(Heuvelweg)	Westerpark (Meerzichtlaan)	Prielenbos	Balijbos (NMV excursie)	Buytenpark	van Tuyllpark	Spectrumsingel + Hoekstrapark	Westerpark (Meerzichtlaan)	Balijbos
348.010 Ap Zwavelzwam	Laetiporus sulphureus								x	x			
684.080 As Esdoornstromakelkje	Lanzia luteovirescens											x	
634.010 As Dwergborstelbekertje	Lasiobolus papillatus								x				
716.010 As Eivormig ruigkogeltje	Lasiosphaeria ovina						x						
070.020 Ag Harde populierboleet	Leccinum duriusculum									x			
072.020 Ag Korrelige taaiplaat	Lentinus cyathiformis								x				
073.020 Ag Spitschubbige parasolzwam	Lepiota aspera												x
073.090 Ag Stinkparasolzwam	Lepiota cristata										x	x	
074.049 Ag Roodbruine schijnridderzwam	Lepista flaccida												x
074.080 Ag Paarse schijnridderzwam	Lepista nuda												x
129.020 Ag Zijdechampignonparasol	Leucoagaricus sericeus												x
929.020 My Gewone boomwrat	Lycogala epidendrum		x	x	x	x		x	x			x	x
080.030 Ag Bruine bundelridderzwam	Lyophyllum decastes												x
082.070 Ag Knolparasolzwam	Macrolepiota rachodes												x
284.010 Ap Draadknotszwam	Macrotyphula juncea												x
083.030 Ag Halmruitertje	Marasmiellus vaillantii							x	x				
084.170 Ag Wieltje	Marasmius rotula								x				
320.030 Ap Gewone melkkorstzwam	Megalocystidium lactescens												x
361.010 Ap Papierzwammetje	Meruliopsis corium				x		x	x					x
678.020 As Geen Nederlandse naam	Mollisia escharodes		x										
091.020 Ag Oranje dwergmycena	Mycena acicula							x	x				
091.040 Ag Suikermycena	Mycena adscendens			x					x				x
091.260 Ag Draadsteelmycena	Mycena filopes				x		x	x					
091.320 Ag Grote bloedsteelmycena	Mycena haematopus							x		x	x	x	
091.540 Ag Streepsteelmycena	Mycena polygramma												x
091.660 Ag Kleine breedplaatmycena	Mycena speirea				x		x	x	x	x	x		x
365.010 Ph Klontjestrilzwam	Myxarium nucleatum				x	x				x			x
650.012 As Gewoon meniezwammetje (imp.)	Nectria cinnabarina imperfect			x							x	x	
650.011 As Gewoon meniezwammetje (perf.)	Nectria cinnabarina perfect												x
425.150 Ap Vaalblauwe kaaszwam	Oligoporus subcaesius					x		x	x	x			x
104.020 Ag Gewone krulzoom	Paxillus involutus									x	x	x	
370.070 Ap Berijpte schorszwam	Peniophora lycii		x		x								
370.130 Ap Paarse eikeschorszwam	Peniophora quercina		x	x					x				x
662.120 As Terneergeslagen bekerzwam	Peziza depressa				x								
662.210 As Zwavelmelkbekerzwam	Peziza michelii								x				
374.010 Ap Bruinzwarte vuurzwam	Phellinus conchatus							x					
376.040 Ap Oranje aderzwam	Phlebia radiata												x
109.019 Ag Elzebundelzwam	Pholiota alnicola												x
109.050 Ag Goudvliesbundelzwam	Pholiota aurivella												x
109.110 Ag Goudgele bundelzwam	Pholiota flammans							x					
109.140 Ag Bleekgele bundelzwam	Pholiota gummosa												x
066.010 Ag Stobbezwammetje	Pholiota mutabilis		x										
109.240 Ag Schubbige bundelzwam	Pholiota squarrosa												x

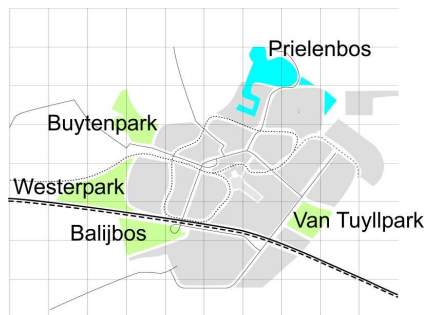
2012 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

19-apr	3-mei	7-jun	19-jul	2-aug	16-aug	1-sep	6-sep	20-sep	4-okt	18-okt	15-nov
Balijbos	Westerpark (Turfberg)	Balijbos	Westerpark(Heuvelweg)	Westerpark (Meerzichtlaan)	Prielenbos	Balijbos (NMV excursie)	Buytenpark	van Tuylpark	Spectrumsingel + Hoekstrapark	Westerpark (Meerzichtlaan)	Balijbos

437.010 Ap Plooiwieswaaiertje	<i>Plicaturopsis crispa</i>										x
114.022 Ag Gewone hertezwam (cerv.)	<i>Pluteus cervinus</i> var. <i>cervinus</i>										x
114.060 Ag Grondhertezwam	<i>Pluteus cinereofuscus</i>					x					
114.329 Ag Slijthoedhertezwam	<i>Pluteus ephebeus</i>					x	x	x			
114.159 Ag Dwerghertezwam	<i>Pluteus nanus</i>					x	x	x			
114.229 Ag Knolvoethertezwam	<i>Pluteus plautus</i>						x				
114.230 Ag Fluweelhertezwam (podo.)	<i>Pluteus podospileus</i> f. <i>podospileus</i>					x					
114.280 Ag Grauwgroene hertezwam	<i>Pluteus salicinus</i>						x	x	x		
114.300 Ag Roetkleurige hertezwam	<i>Pluteus thomsonii</i>					x					
114.310 Ag Pronkhertezwam	<i>Pluteus umbrosus</i>		x				x	x			
684.060 As Eiketakstromakelkje	<i>Poculum firmum</i>										x
382.020 Ap Peksteel	<i>Polyporus badius</i>	x	x			x		x		x	x
382.030 Ap Winterhoutzwam	<i>Polyporus brumalis</i>		x								
382.049 Ap Zomer- en Voorjaarshoutzwam	<i>Polyporus ciliatus</i>			x							
382.080 Ap Zadelzwam	<i>Polyporus squamosus</i>	x						x	x		x
382.099 Ap Franjeporiezwam	<i>Polyporus tuberaster</i>						x				x
382.110 Ap Waaierbuisjeszwam	<i>Polyporus varius</i>						x				x
116.070 Ag Bleke franjehoed	<i>Psathyrella candolleana</i>					x	x	x			
116.150 Ag Langsteelfranjehoed	<i>Psathyrella conopilus</i>					x					x
116.650 Ag Dwergfranjehoed	<i>Psathyrella pygmaea</i>					x	x				
116.733 Ag Vroege franjehoed (spadic.)	<i>Psathyrella spadiceogrisea</i> f. <i>spadiceogrisea</i>					x					
119.040 Ag Mestkaalkopje	<i>Psilocybe coprophila</i>					x					
063.061 Ag Gewone zwavelkop	<i>Psilocybe fascicularis</i> var. <i>fascicularis</i>	x	x			x				x	x
134.120 Ag Blauwplaatstropharia	<i>Psilocybe rugosoannulata</i>							x			
678.040 As Esdoornuitbreekkommetje	<i>Pyrenopeziza petiolaris</i>	x	x								
121.010 Ag Harig dwergoortje	<i>Resupinatus applicatus</i>		x				x				x
122.080 Ag Vleeskleurige zalmplaat	<i>Rhodocybe gemina</i>										x
682.010 As Inktvlekkenzwam	<i>Rhytisma acerinum</i>	x									x
124.010 Ag Oranjegeel trechtertje	<i>Rickenella fibula</i>							x			
335.080 Ap Witte vlierschorszwam	<i>Rogersella sambuci</i>						x		x		x
726.010 As Lentetepelkogeltje	<i>Rosellinia aquila</i>	x						x			
128.010 Ap Waaiertje	<i>Schizophyllum commune</i>	x						x			
397.019 Ap Witte tandzwam (s.l.)	<i>Schizopora paradoxa</i> sl							x			
228.010 Ga Kleine aardappelbovist	<i>Scleroderma areolatum</i>							x	x	x	x
228.050 Ga Wortelende aardappelbovist	<i>Scleroderma verrucosum</i>							x			
689.040 As Gewone wimperzwam	<i>Scutellinia scutellata</i>	x	x			x	x				
130.010 Ag Olijfkleurig matkopje	<i>Simocybe centunculus</i>							x			
339.010 Ap Kleine kaaszwam	<i>Skeletocutis nivea</i>		x								
409.020 Ap Gele korstzwam	<i>Stereum hirsutum</i>	x				x					x
409.040 Ap Gerimpelde korstzwam	<i>Stereum rugosum</i>		x								
409.060 Ap Waaierkorstzwam	<i>Stereum subtomentosum</i>		x	x			x				x
677.010 As Gekarteld leemkelkje	<i>Tarzetta catinus</i>							x			
417.010 Ap Witte bultzwam	<i>Trametes gibbosa</i>	x	x	x		x	x	x		x	x

2012 Paddenstoelenwaarnemingen Zoetermeer

417.070 Ap Gewoon elfenbankje
 419.040 Ph Gele trilzwam
 589.340 As Zwavelgeel franjekelkje
 139.040 Ag Gewoon donsvoetje
 710.010 As Korsthoutskoolzwam
 141.010 Ag Zijdeachtige beurszwam
 141.070 Ag Gewone beurszwam
 429.010 Ap Schorsbreker
 099.060 Ag Beukwortelzwam
 713.030 As Geweizwam
 713.040 As Esdoornhoutknotszwam
 713.060 As Houtknotszwam

Trametes versicolor
 Tremella mesenterica
 Trichopeziza sulphurea
 Tubaria furfuracea ss. Arnolds
 Ustulina deusta
 Volvariella bombycina
 Volvariella gloiocephala
 Vuilleminia comedens
 Xerula radicata
 Xylaria hypoxylon
 Xylaria longipes
 Xylaria polymorpha

	19-apr	3-mei	7-jun	19-jul	2-aug	16-aug	1-sep	6-sep	20-sep	4-okt	18-okt	15-nov
Balijbos												
Westerpark (Turfberg)	x	x	x				x	x	x			x
Balijbos												
Westerpark(Heuvelweg)												
Westerpark (Meerzichtlaan)					x							
Prielenbos												
Balijbos (NMV excursie)							x					
Buytenpark												
van Tuyllpark												
Spectrumsingel + Hoekstrapark												
Westerpark (Meerzichtlaan)												
Balijbos												

Index

Vet betekent auteur

Cursief betekent afbeelding

aalscholver 10
 aardappelbovist 14
Abramis brama 16
Achillea ptarmica 6
Aira caryophylla 6
 akkerdistel 7
 Albert Schweitzersingel ... 14
Alisma lanceolatum 4
 Andeweg, Remco 5
Andrena barbilabris 18
Andrena bicolor 18
Andrena carantonica 18
Andrena chrysoscelis 18
Andrena cineraria 18
Andrena flavipes 18
Andrena fulva 18
Andrena haemorrhoa 18
Andrena minutula 18
Andrena nitida 18
Andrena proxima 18
Andrena subopaca 18
Andrena ventralis 18
Anthidium manicatum 18
Anthophora plumipes 18
 apenboom 7; 8
apenboom Buytenwegh 8
 apenpuzzel 7
 apenschrik 7
 apentreiter 7
 apenverdriet 7
 appelvink 11

Araucaria araucana 7
 Araucariaceae 7
 Arauco 7
 Araukanen 7
 argusvlinder 13; 14
 asbij 18
 atalanta 13
 atlasceder 7; 8
 azuurwaterjuffer 22
 baardgras 20
 baardmannelje 10
 Baas, Hendrik 19
 Bakker, Gary 19
 Balijbos 14
 Balijbos paddestoelen
     zoekkaart 16
 Beintema (2012) 25
 Beintema, Nienke 25
 Bentwoud 10
Berula erecta 4
 beuk 14
 beukwortelzwam 14
 bij 17
 bittervoorn 16
 blankvoorn 16
 blauwe ceder 9
 blauwe glazenmaker 22
 blauwe metselbij 18
 blauwvleugelara 26
 bleekvlekwesbij 18
 Bleiswijk 11

bloedrode heidelibel 22
Bolbitius pluteoides 15
 bont zandoogje 13; 14
Bont zandoogje 13
 Boom (1972) 25
 boomblauwtje 13
boomklover 10; 12
 boomkruiper 11
 brasem 16
 breed pijlkruid 6
 bruin blauwtje 13
 bruin zandoogje 13
Bruin zandoogje 13
 bruine glazenmaker 22
 bruine winterjuffer 22
 bruinrode heidelibel 22
 buizerd 11
 Buytenpark ... 11; 13; 14; 18;
     20
ceder 9
ceders in Libanon 9
Cedrus atlantica Linnaeus . 8
Cedrus deodara 9
Cedrus libani 9
 citroenvlinder 13
Colletes daviesanus 18
Cortinarius trivialis 15
 dagpauwoog 13
 De Weidemolen 19
 Delfland 23

Desdariarena, Don			
Francisco.....	7		
dikkopbloedbij.....	18		
distelvlinder.....	13		
donker hazenoor.....	14; 15		
Doorn, 2010.....	8		
Dord, Hans van.....	21		
Drooggemaakte Geerpolder			
.....	6		
duits viltkruid.....	21		
Duuren, Lodewijk van 4; 7;			
24			
dwergviltkruid.....	21		
eik.....	14		
eikenpage.....	13		
els.....	14		
engels raagrass.....	7		
Eragrostis minor.....	6		
es.....	14		
Etten-Leur.....	20		
fluitenkruidbij.....	18		
Fransen, Grieta.....	16		
Freek, land van.....	6		
Galium aparine.....	5		
Galium uliginosum.....	5		
GAN.....	20		
gansj.....	26		
geelvlakheidlibel.....	22		
geelzwarte wespbij.....	18		
Gegevens Autoriteit Natuur			
(GAN).....	20		
gegordelde gordijnzwam 14;			
15			
gehakkelde aurelia.....	13		
gekraagde roodstaart.....	10		
geluidswal.....	23		
gestreepte witbol.....	7		
gewone behangersbij.....	18		
gewone dubbeltand.....	18		
gewone dwergzandbij.....	18		
gewone franjegroefbij.....	18		
gewone geurgroefbij.....	18		
gewone hoornbloem.....	7		
gewone kleine wespbij.....	18		
gewone maskerbij.....	18		
gewone oeverlibel.....	22		
gewone sachembij.....	18		
gewone wespbij.....	18		
giebel.....	16		
Gillissen, Reinier.....	23		
glassnijder.....	22		
Glauca.....	9		
Gnaphalium uliginosum.....	4		
Goeree.....	5		
goudhaantje.....	11; 12		
goudplevier.....	11		
goudpootzandbij.....	17; 18		
goudvink.....	11		
grasbij.....	17; 18		
graspieper.....	10		
Groen-Blauwe Slinger.....	14		
Groenendaal, Jan van.....	20		
groot koolwitje.....	12; 13		
Groot, Adrie de	10		
grote bladsnijder.....	18		
grote brandnetel.....	7		
grote keizerlibel.....	22		
grote roodoogjuffer.....	22		
grote weegbree.....	7		
grote wolbij.....	18		
Haastert, Guus van.....	23		
Halictus tumulorum.....	18		
harig wilgenroosje.....	7		
harige ratelaar.....	20; 21		
hazenstaart.....	20		
heermoes.....	7		
<i>Helvella crispa</i>	15		
<i>Helvella ephippium</i>	15		
Hendrikse, Ans.....	19		
Herniaria glabra.....	6		
himalayaceder.....	9		
Hitchcock, Alfred.....	25		
Hoekstrapark.....	14		
Holverda, Wout.....	5		
hondenuitlaatkaart.....	23		
hondsdraf.....	7		
honingbij.....	17		
Hoogeveen, Jan.....	23		
hooibeetje.....	13		
hooibeestje.....	13		
Hoste, Ivan.....	21		
houtpantserjuffer.....	22		
Hylaeus communis.....	18		
Hylaeus gibus.....	18		
Hylaeus hyalinatus.....	18		
icarusblauwtje.....	13		
jacobskruiskruid.....	7		
Jonge, Sinie.....	23		
Jonge, Sinie de	14; 39		
kaal breukkruid.....	6		
kandelaarden.....	7		
Kerklaan, Albert.....	18		
Kers, Bas.....	20		
Ketting, Marianne	25		
kievit.....	11		
klaverdikpoot.....	18		
klaverpootdikpoot.....	17		
kleefkruid.....	5		
klein geaderd witje.....	13		
klein hoefblad.....	7		
klein koolwitje.....	13		
klein liefdegras.....	6		
Kleine Blankaardpolder.....	6		
kleine kattenstaart.....	20		
kleine parelmoervlinder... ..	13		
kleine roodoogjuffer.....	22		
kleine ruit.....	21		
kleine vos.....	12; 13		
kleine vuurvlinder.....	13		
kleine watereppe.....	4		
kleine zwaan.....	11		
klimopbremraap.....	21		
kluifzwam.....	14		
knikkend vogelmelk.....	6		
koperwiek.....	10		
korrelige taaiplaat.....	14; 15		
kortsprietwespbij.....	18		
Koster, Arie.....	17; 18		
kraanvogel.....	25		
kransmuur.....	21		
Kreike, Marja	5		
kropaar.....	7		
kruipe boterbloem.....	7		
landkaartje.....	13		
langkopsmaragdgroefbij..	18		
lantaarntje.....	22		
Lasioglossum calceatum..	18		
Lasioglossum leucozonium			
.....	18		
Lasioglossum morio.....	18		
Lasioglossum sexstrigatum			
.....	18		
Leeuwen, Freek van.....	6		
Leeuwen, Mathieu van	4		
Lentinus cyathiformis..	14; 15		
libanonceder.....	8; 9		
Liefde, Wim de	6; 28		
liggende ganzenvoet.....	20		
lijster.....	11		
Lubberding, Henk	19; 23		
maaien.....	23		
matte bandgroefbij.....	18		
meerbloem.....	3		
Meerendonk, Winfried....	19		
Meerendonk, Winfried van			
.....	23		
Meerpolderdijk.....	4		
mees.....	10		
Megachile centuncularis..	18		
Megachile versicolor.....	18		
Megachile willughbiella....	18		
meidoornzandbij.....	18		
Melitta leporina.....	18		
Menzies, Archibald.....	7		
merel.....	11		
Meyendel.....	5		
moerasdroogbloem.....	4		
monkey puzzle tree.....	7		
mottenkruid.....	6		
Mourik, Joop.....	5		
nachtegaal.....	23		
Nationale Databank Flora-			
en Fauna (NDFD).....	21		
Natte, Raymond.....	10		
NDFD.....	21		
neonicotinoïden.....	17		
Nomada alboguttata.....	18		
Nomada fabriciana.....	18		
Nomada flava.....	18		
Nomada flavoguttata.....	18		
Nomada fucata.....	18		
Nomada goodeniana.....	18		
Nomada panzeri.....	18		
Nomada ruficornis.....	18		
Nomada succincta.....	18		
nonnetje.....	11		
Noord-Aa.....	11		
Noordhovensse poelen....	20		
Noorddrif.....	20		
noordse witsnuitlibel.....	22		
Ode, Baudewijn.....	21		
olijkleurig matkopje... ..	14; 15		

Oosterheem	11
oranjetipje	13; 14
Ornithogalum nutans	6
Osmia caerulescens	18
Osmia rufa	18
<i>Otidea bufonia</i>	15
paardenbijter	22
paardenbloem	7
Papaver argemone	6
papegai	26
parkbronsgroefbij	18
patrijs	11
platbuik	22
<i>Pluteus umbrosus</i>	15
Polycarpon tetraphyllum ..	21
populier	14
postduif	26
Potamogeton pectinatus ..	4
Prielenbos	10; 12; 14
Prisma (Bleiswijk)	11
pronkhertezwam	14; 15
putter	10
radijs	4
ransuil	23
<i>Rhodeus amarus</i>	16
Ridder, Joke de	5
ridderzuring	7
ridderzwam	14
riet	7
rietvoorn	16
Rijnland	23
rode klaver	7
rode lijsten	21
<i>roerdomp</i>	11
Rokkeveen	14
ronde ooievaarsbek	20
roodborst	11
roodborsttapuit	10
roodbuikje	18
roodgatje	18
roodzwarte dubbeltand ..	18
rosse metselbij	18
Rottumeroog	20
Rottumerplaat	20
ruige klaproos	6
russula	14
ruw walstro	5
Sagittaria latifolia	6
Sassenplaat	20
schedefonteinkruid	4
Schieland	23
Scholtes, Kees	12; 13
schorsvlieg	4
Science4Natuur	21
Segal (1971)	25
Segal, Sam	24
sierlijke wespbij	18
sijs	11
<i>Simocybe centunculus</i> ..	15
Slagter (2012)	24
Slagter, Dirk	24
slangenden	7
slanke waterweegbree ..	4
smalbandwespbij	18
smalle weegbree	7
Smits, Anke	12; 23
Sonneveld, Nel	12
Sparrius, Laurens	21
Spectrumsingel	14
speerdistel	7
Sphecodes monilicornis ..	18
Spruit, Adrie	5
stadsboerderij De Weidemolen	19
steenrode heidelibel	22
stijf hardgras	21
Te Werve	14
teer kleefhoedje	14; 15
Telmee.nl	21
tengere grasjuffer	22
tiendoornige stekelbaars .	16
tuinbladsnijder	18
tuinmaskerbij	18
Tuylpark	14
tweekleurige zandbij	18
uil	10
van Tuylpark	14
variabele waterjuffer	22
Vedel en Lange (1964) ..	25
veenwortel	7
veldgerst	21
Veling, Kars	22
Verbascum blattaria	6
vetje	16
viervlek	22
vink	10; 11
Vos, Johan	6; 12; 16; 17; 19; 20; 22; 23
vosje	18
vroege glazenmaker	22
<i>vuurgoudhaantje</i>	10
vuurjuffer	22
vuurlibel	22
Waarneming.nl	21
waddeneilanden	20
watersnuffel	22
weidemaskerbij	18
Weidemolen	19
Westerpark	12; 14
Westerpark paddestoelen zoekkaart	16
wilde betram	6
wilde bij	17
wiltvlekzandbij	18
winterkoninkje	11
witbaardzandbij	18
witkopdwergzandbij	18
witte kluiwzwam	14
witte waterlelie	3
wormkruidbij	17; 18
<i>witte kluiwzwam</i>	15
wulp	11
zaagbek	11
zadelkluiwzwam	14; 15
zeelt	16
zilverhaver	6
Zoeterwoude	6
Zuiderduin	20
zwarte heidelibel	22
zwarte kraai	11
<i>zwarte mee</i>	10
zwarte mees	10
zwartsprietdikkopje ..	13; 14
<i>Zwartsprietdikkopje</i> ..	13
zwartwordende wasplaat .	14